

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891.   Andra Kammaren.   N:o 8.

Onsdagen den 25 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes för justering det i kammarens sammanträde den 18 innevarande februari förda protokoll; och begärdes dervid ordet af

Herr Hedin, som yttrade: När kammaren till behandling förbehade statsutskottets förslag angående reglering af utgifterna under riksstatsens tredje hufvudtitel, tillät jag mig i svaromål till hans excellens utrikesministern att, beträffande ifrågasatt indragning af svensk-norska legationen i Konstantinopel, anmärka, att norska stortinget hade uttalat sig för denna åtgärd och att, då Norges intressen i Konstantinopel vore ojemförligt mycket större än Sveriges, detta stortingets uttalande väl måtte få anses betyda, att Norges intressen icke vore till hinder för den ifrågasatta åtgärden. Dertill genmälde hans excellens statsministern: »Men är obehöfligheten af denna beskickning fullt bevisad deraf att ett yrkande på indragning gjorts i stortinget? För mig är det alls icke något bevis.» Dertill replikerade jag, herr talman, att här icke var fråga om något *yrkande i stortinget*, utan om ett *beslut* fattadt af stortinget och genom skrifvelse anmaldt för Kongl. Maj:t; till bevis hvarpå jag uppläste början af hans excellens utrikesministerns anförande till statsrådsprotokollet. Nu inser hvar och en lätt, att genom den justering, som herr statsministerns anförande undergått, i det att uttrycket »yrkande gjorts i stortinget» ändrats till »yrkande gjorts från stortinget», hvarjemte den sista satsen »för mig är det alls icke något bevis» uteslutits — nu är det alldeles klart, säger jag, att den, som icke känner förhållandet eller som visserligen vid tillfället varit tillstades men glömt bort hvad som passerat, skall kunna med sken af sanning och rätt anklaga mig att först och främst hafva lögnaktigt citerat statsministerns ord och sedermera på detta mitt förment lögnaktiga citat hafva mot honom grundat en anmärkning. Som herr talmannen och kammarens ledamöter veta, har någonting sådant icke inträffat. Jag har korrekt citerat herr statsministerns ord, och min anmärkning var fullt grundad.

Jag är beredd att svara för allt hvad jag säger eller gör, men jag vill icke tvingas att svara för hvad jag *icke* gjort eller sagt. Jag kan sålunda icke acceptera att bli försatt i den belägenhet, hvori jag bringas genom den, enligt min tanke obehöriga, utöfning af justeringsrätten, som här egt rum.

Nu vill jag tillägga, att det är lika långt från min tanke att antaga, som jag hoppas det varit från mina ord att antyda, att den justering, herr statsministern i detta fall gjort, skulle varit afsigtlig i den mening, att jag derigenom skulle bringas i den belägenhet, jag nyss antydde. Jag förmodar, att justeringen berott på förbi-seende eller minnesfel. Men effekten skulle, utan en protest från min sida, i allt fall för mig blifva densamma.

Detta har jag velat till dagens protokoll få antecknad. Jag skulle, menar jag, vara i min fullkomligt goda rätt, om jag yrkade, herr talman, att det upplästa protokollet skulle godkännas blott med det förbehåll, som jag nu gjort. Men jag skall icke ens göra detta, utan nöjer mig med det jag anfört och har för öfrigt ingenting emot att kammaren godkänner det föredragna protokollet.

Det upplästa protokollet blef härefter af kammaren godkänt.

§ 2.

Herr talmannen tillkännagaf, att herr *A. Lilienberg* låtit anmäla, det han af opasslighet vore hindrad att bevista dagens sammanträde.

§ 3.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Riksdagsmannen G. W. Svensson, Rydaholm, är af sjukdom hindrad att besöka Riksdagen, intygar. Stockholm den 24 februari 1891.

J. Rudberg.
Legit. läkare.

§ 4.

Efter föredragning af herr *Ola Bosson Olssons* i gårdagens sammanträde afgifna motion, n:o 171, beslöt kammaren hänvisa densamma till behandling af konstitutionsutskottet.

§ 5.

Föredrogos men blefvo å nyo bordlagda:

bankoutskottets memorial n:o 2; och

lagutskottets uttåtande n:o 12.

§ 6.

Till behandling företogs härefter statsutskottets utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens fjerdje hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret.

Punkten 1.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att, dels för ökande af dagaflöningen för de vid indelta arméns truppförband anställda sergeanter, bataljonsadjutanter, regementsväblar samt stabs- och sqvadronstrumpetare från 40 öre till 1 krona och dels för anställande vid Jemtlands hästjägarecorps af en regementsintendent, höja anslaget till indelta arméns befälsaflöning, nu 4,187,596 kronor, med 34,732 kronor till 4,222,328 kronor.

*Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.*

Under *mom. a)* af förevarande punkt hemställde nu utskottet, att Kongl. Maj:ts framställning beträffande förhöjning i dagaflöningen för sergeanter m. fl. måtte på det sätt bifallas, att för ökande af dagaflöningen för de vid indelta arméns truppförband anställda sergeanter, bataljonsadjutanter, regementsväblar samt stabs- och sqvadronstrumpetare från 40 öre till 80 öre anslaget till indelta arméns befälsaflöning, 4,187,596 kronor, måtte höjas med 21,216 kronor till 4,208,812 kronor.

I afgifven reservation hade deremot af herrar *Sven Nilsson, O. Jonsson* i Hof, *P. Pehrson* i Törneryd, *A. Persson* i Mörarp, *N. Petersson* i Runtorp, *P. Andersson* i Högkil, *Gunnar Eriksson, P. Ersson* i Vestlandaholm, *I. Lyttkens* och *C. Persson* i Stallerhult yrkats, att utskottet måtte hemställa om afslag å Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Jonsson i Hof: Då jag tagit mig friheten yrka afslag å Kongl. Maj:ts framställning i denna punkts *mom. a)*, skall jag äfven be att få angifva de skäl, som i detta fall hufvudsakligen varit bestämmande för mig och mina kamrater inom utskottet.

Utän att gifva mig in på frågan, om en förhöjning af dagaflöningen i och för sig och särskildt ur aflöningssynpunkt må anses berättigad, vill jag dock fästa uppmärksamheten på, att behovet af denna dagaflöning, om det förefinnes, egendomligt nog först nu sökt göra sig gällande, ehuru ingen omständighet förelegat, som specielt skulle motivera en framställning nu i denna sak. Det är desto egendomligare, som vi under de senare åren i riksdagen hafva antagit nya organisationer, såsom trängbataljoner och artillericorpsar,

Angående
förhöjning i
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.

(Forts.)

hvilkas aflöningar helt och hållet varit grundade på precis samma förmåner i aflöning och tjänstgöringspenningar, beklädnadsersättning och dagaflöning m. m., som förefinnas för den indelta och värfvade armén i öfrigt. Är det nu så, att det ifrågavarande behovet verkligen förefinnes, måste man således förutsätta, att vederbörande krigsstyrelse under de senare åren begått en ganska stor blunder, då den behagat framlägga förslag, som icke varit mera tillfredsställande, än att man redan nu ansett sig böra begära förändring i dessa stater. Antingen är således denna begäran om förhöjning i dagaflöningen nu icke så synnerligen väl motiverad, eller också har regeringen gått till väga i detta fall utan tillräcklig föregående pröfning af de förslag, som den under föregående år för Riksdagen framlagt. Sjelfva de sammanlagda inkomsterna, som dessa sergeanter och jemlikar hafva, kunna ju i några fall icke anses vara så särdeles höga, att icke olika meningar torde kunna råda om, huru vida de äro fullt tillräckliga eller icke. Men i andra fall åter igen utgöra deras sammanlagda inkomster pr tjänstgöringsdag beräknadt en stor inkomst. Det visar sig nemligen, att, när man tager i betraktande deras sammanlagda aflöningsinkomster, ställer sig inkomsten per dag under full tjänstgöring, d. v. s. året rundt, för en sergeant af 1:a klassen till 2 kronor 60 öre om dagen och för en sergeant af 2:a klassen till 2 kronor 26 öre för dag. Dessa daginkomster skulle man ju kunna tycka icke vara så särdeles stora, att icke Kongl. Maj:t kunnat hafva något skäl för sin framställning i det ifrågavarande syftet, dock är dervid att märka, att i detta belopp äfven sön- och helgdagar inbegripas. Men följer man samma tillvägagående och söker utröna, hvad inkomsten utgör för dag under andra tjänstgöringsförhållanden, kommer man till helt annat resultat. Undersöker man nemligen, hvilken daginkomst, en tjänstgöring af 97 dagar medför — det är nemligen den andra kategorien i den fastställda aflöningsstaten, som legat till grund för detta sammanlagda belopp — så visar sig, att en sergeant af 1:a klassen under sådana förhållanden har 6 kronor 90 öre om dagen, samt en af 2:a klassen 5 kronor 68 öre pr dag. Går man vidare till den allra minsta tjänstgöringsgruppen, 30 dagars tjänstgöring per år, hvilken också förekommer, uppbär en sergeant af 1:a klassen icke mindre än 20 kronor 80 öre och en af 2:a klassen 16 kronor 80 öre om dagen. När man nu vet, att den utbildningskostnad, som detta underbefäl måste underkasta sig för att ernå nämnda grader, är särdeles obetydlig, emedan kronan består eleverna undervisning, logis och portion, kan man icke underlåta att hysa den tanke, att den aflöning, detta underbefäl har, i genomsnitt icke är så otillfredsställande, utan att den deremot i jemförelse med aflöningen åt åtskilliga andra grupper af tjänstemän inom samhället kan anses vara temligen tillfredsställande. Bortsedt från allt detta, skulle jag kan hända i alla fall icke hafva motsatt mig någon förhöjning på detta anslag, emedan det åtminstone har den förtjensten, att det innebär förbättrade aflöningsvilkor för de lägre graderna, hvilka väl i allmänhet kunna sägas gent emot de högre graderna i statslivets tjänst icke vara så väl tillgodosedda. Det hufvudsakliga skälet, hvarför vi inom utskottet icke kunnat gå in på den begärda förhöjningen i

dagaflöningen, ligger på ett annat håll och deri, att när de organisationsförslag, som förut framlagts för Riksdagen under skilda tider, alltid hafva varit grundade i fråga om aflöningen på just samma dagaflöningsbelopp, som nu gälla för armén, samt vi vidare veta, att inom kort, sannolikt till nästa riksdag, vi åter igen hafva att vänta ett nytt organisationsförslag, så kan man lätt hysa den tanke, att, om man här nu höjer dagaflöningen i detta fall, skall detta förfarande komma att inverka på principerna och grunderna för aflöningen i det förslag, som då kommer att framläggas, och kanske verka icke så litet störande på de planer, man annars der hade att motse. Är det så, att denna dagaflöning nu ansetts vara något knapp, så har den enligt mitt förmenande varit det mycket mera förut, än under de senare åren. Vi få nemligen märka, att dessa underbefäl få sjelfva fritt välja, huru vida de vilja taga ut portionerna in natura eller taga ersättning derför i penningar. När det nu är ett faktum, att portionerna för hären under senare tider icke obetydligt förbättrats och numera torde vara temligen tillfredsställande att begagna sig af äfven för underbefålet, tror jag det vara mycket mindre skäl för en förhöjning nu, än för åtta å tio år sedan.

På alla dessa grunder och skäl har jag icke ansett mig kunna bifalla den af utskottet föreslagna dagaflöningen, utan tager mig derför friheten yrka afslag på Kongl. Maj:ts framställning samt utskottets förändrade hemställan i mom. a) af denna punkt.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Herr talman, mine herrar! Upptagen som jag varit i Första Kammaren med att der söka försvara några punkter och lemna några upplysningar vid denna hufvudtitel, har jag icke kunnat fullständigt höra allt hvad den föregående talaren har sagt. Jag har endast hört den sista delen af hans anförande. Men jag anhåller dock att få yttra mig i frågan nu, synnerligast som det är svårt att vara i båda kamrarna på samma förmiddag.

Jag vill då börja med att säga, att då den föregående talaren ansett att denna förhöjning skulle komma att hafva inflytande på kostnaden för den nya härordningen, så är detta fullkomligt riktigt; höjes nu dagaflöningen för arméns underbefäl, så får man en höjning i det nya härordningsförslaget också. Men jag vill endast nämna, att denna sak var påtänkt redan förra sommaren utan någon slags hänsyn till att nytt härordningsförslag skulle komma att framläggas. Frågan är väl emellertid egentligen icke, om denna aflöningsförhöjning kommer att förorsaka större eller mindre kostnad vid den nya härordningen — ty dagaflöningen åt underbefålet är dock en försvinnande liten del af kostnaden för det hela — utan frågan gäller väl i sjelfva verket, huru vida man vid den nya härordningen skall få ett dugligt underbefäl. Och detta får man icke, om man icke betalar skäligt, eller också, om man får det, så blifver detta underbefäl ruineradt, och då har man i allt fall icke full nytta deraf.

Jag vill vidare be att få något utveckla de åsigter, som legat till grund för Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt. När det är

*Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m fl.*

(Forts.)

Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)

fråga om en löneförhöjning, så brukar det alltid beta: det måtte vara några nya skäl som tillkommit sedan lönernna bestämdes. Här kan jag säga, att det föreligger både ett gammalt och ett nytt skäl. Det gamla skälet är, att då 1875 års lönerreglering genomfördes och boställena togos bort, så var det den indelta arméns underofficerare som fingo sitta emellan. Deras aflöningsförmåner, som förut varit ganska goda, blefvo derefter ganska klena, och de fleste af herrarne torde nog ha hört, vare sig direkt eller indirekt, hvilka svårigheter underofficerarne nu för tiden ha att kunna draga sig fram.

Det nya skälet gäller i högre grad för den värfvade, men äfven för den indelta arméns sergeanter. Det afser nemligen öfningarnas skarpare bedrivande och utsträckning till tiden. Rekrytmötena räcka nu fyra månader en suite, och korporalskolorna likaledes fyra månader. Äfven bevaringsöfningarna hafva blifvit utsträckta. På detta sätt komma desse sergeanter att ligga mera bort från den privata förtjenst, som de måste se till att de kunna skaffa sig under den tid de icke äro i tjenst — ty det är ju icke meningen att de skola lefva på sin lön för att göra tjenst 3—4 månader, utan denna lön skall ju vara blott en hjälp, ett skäligt bidrag till deras existens. Om de nu äro upptagna i och för tjensten lång tid om året, så blir naturligtvis deras privata förtjenst mindre, under det deras familjers underhåll — bostad etc. — kostar i det närmaste lika mycket. Då ligger det nära till hands, att den extra aflöning, som bestås dem i form af portion och dagaflöning, bör vara så afpassad, att den kan räcka till de extra, personliga utgifter, som de måste ha på mötesplatserna. Der blir ju allting relativt dyrare därför att det skall ordnas blott för ett par månader på sommaren. På dessa mötesplatser finnes ingen konkurrens, hvarför lefnadskostnaden blir dyrare vid dessa möten, än när den är ordnad för hela året igenom.

Jag vill nu icke tala om den dagaflöning, som i den kongl. propositionen föreslagits till 1 krona, emedan Första Kammaren redan antagit utskottets förslag om 80 öre, utan vill endast yttra mig om detta mindre belopp. Om man till dessa 80 öre lägger portionsersättningen, hvilken är cirka 50 öre, så uppgår hela summan till en krona 30 öre för dag, och det skall vara noggrant och väl ordnad för en sergeant på mötesplatsen för att han skall kunna med mat, tvätt och uppsättning m. m. draga sig fram med en krona 30 öre om dagen, och man bör väl kunna förstå, att de hafva behof åtminstone af denna summa.

Beträffande den värfvade arméns sergeanter, så är äfven deras ställning synnerligen klen. De hafva en ganska ringa lön, och då man för dessa föreslagit en ökning med 40 öre om dagen, så räcker denna icke långt. De hafva visserligen äfven inqvarteringsersättning, som i de flesta städer uppgår till 48 kronor, i Göteborg till något mera och i Stockholm till 150 kronor. Men om man tager i betraktande deras årliga utgifter för skatt, inbetalningar till pensionskassan m. m., så blifva deras inkomster betydligt kringskurna.

Jag hörde en uppgift på hvad sergeanterna hafva i de mindre städerna, och det uppgick icke till mer än 16 kronor i veckan. Man får komma ihåg, att sergeanterna förr kunde hafva privat för-

tjenst af t. ex. renskrifning eller annan sådan sysselsättning, men att detta numera icke låter sig göra, emedan de äro så upptagna af tjensten, att det endast är undantagsvis, som de kunna förskaffa sig privat förtjenst.

Förr, då rekrytkontingenten var endast 10 procent af kompaniets eller batteriets hela styrka, var det icke så mycket för dem att göra i tjensten, men nu, då denna kontingent uppgår till 20 procent, ja ända till 30 procent af hela styrkan och deröfver, således till dubbelt eller tre gånger så mycket som förr, måste de egna sin tid helt och hållet åt tjensten. Truppens öfningar äro numera så högt upptrifna, att sergeantens tid af tjänstgöringen är fullt upptagen. Ser man på förhållandena här i Stockholm, så finner man, att truppen öfvas med marscher och fältöfningar nära nog en gång i veckan året om. Detta icke blott upptager sergeanternas tid, utan sliter äfven betydligt deras kläder. De hafva visserligen beklädnadsersättning, men den räcker icke till med den slitning, som förorsakas af dessa upptrifna öfningar.

Allt detta har till följd, att ganska många sergeanter misslyckas i ekonomiskt hänseende. Om de icke rent af nödgas lemna tjensten, blifva de dock vanligtvis skuldsatta, hvilket måste förlama deras energi och tjenstbarhet och i moraliskt hänseende hafva ett ofördelaktigt inflytande. Aflöningen kan möjligen räcka till för en ogift sergeant, men man kan väl icke begära att han skall lefva ogift, i synnerhet som det är i alla händelser bättre för honom att hafva ett godt hem.

Svårigheten att få ett tillräckligt antal dugliga underofficerare förekommer i alla länder. Den, som följt med den militära literaturen under de sista 10—15 åren, har sett huru denna fråga, den s. k. underofficersfrågan, dryftats både i den tyska och den franska pressen. Man har i Frankrike och i Tyskland sökt lösa frågan genom att efter vissa tjensteår bereda underofficerarne anställning på den civila banan, såsom vid jernvägen, posten och dylikt. Här är dock icke fråga om något sådant, utan endast om huru man skall ordna förhållandena så, att sergeanterna utan skuldsättning skola kunna existera. Och det torde icke vara nödvändigt att framhålla vigten af en duglig underofficerscorps. Sverige har hittills kunnat berömma sig framför andra länder af en underofficerscorps, som haft en god social ställning och utöfvat ett stort inflytande på truppen, men i den mån, som underofficerarnes ekonomiska vilkor sjunka, kan också corpsen sjelf sjunka, och det är detta, som Kongl. Maj:t tagit i öfvervägande, då han framlagt denna fråga för Riksdagen.

Herr Mankell: Innan jag går att yttra mig om den föreliggande punkten, vill jag be att få förutskicka några ord om min uppfattning rörande försvarsfrågans ställning i allmänhet vid innevarande riksdag.

Här har på senare tider yppat sig en så kallad försvarsrörelse, hvars yttringar torde vara för oss alla väl bekanta. Utan att vilja förneka det till äfventyrs goda syfte, som må ligga till grund för denna rörelse, har det dock förefallit mig, som om en väsentlig be-

*Angående
förhöjning
i dag-
aftöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)*

Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)

ståndsdel af densamma varit att medelst *skrämself* söka förmå svenska folket att åtaga sig ökade uppföringar för försvaret, och i synnerhet att af Riksdagen framtinga ökade anslag till försvarsväsendet och en större utsträckning af den allmänna värnpligten. I denna skrämselfpolitik hafva ingått flera element. Dels har man försökt att systematiskt nedsätta Sveriges och Norges försvarsförmåga, dels har man sökt att utsprida vilseledande rykten om sättet för upprätthållandet af vår neutralitet samt de faror, af hvilka densamma skulle vara hotad; och slutligen har man icke aktat för rof att hota med omedelbart anfall från vår granne i öster, från Ryssland.

Det skulle vara ganska lockande att nu ingå i en närmare granskning af denna skrämselfpolitik och de inbillade farhågor, som densamma sökt att framkalla. Men jag vågar icke företaga en sådan granskning, för att icke allt för mycket taga kammarens tid i anspråk, utan skall jag inskränka mig till några erinringar och anmärkningar.

Hvad då särskildt angår det systematiska förklenandet af vår försvarsförmåga, så ber jag att få erinra om mitt anförande i Första Kammarren vid förra riksdagen rörande detta ämne. Jag upptog der denna fråga och sökte bevisa det ofosterländska och skadliga i ett sådant förklenande, emedan derigenom fienden liksom lockas till ett anfall på en så svag nation, och dessutom i farans stund modet hos densamma nedslås. Jag sökte äfven bevisa, att detta förklenande saknade grund, emedan våra stridskrafter, i synnerhet tillsammans med Norges, på långt när icke voro så svaga som man velat göra troligt, utan fullt uppginge till hvad andra länder med samma befolkning och i synnerhet med samma ekonomiska tillgångar, som vi, kunde uppställa. Slutligen sökte jag ådagalägga, att vi med dessa stridskrafter, rätt använda, sannolikt skulle kunna uppnå ett i militäriskt hänseende så moderat syftemål som neutralitetens upprätthållande.

Hvad beträffar sättet för detta upprätthållande, ber jag få åberopa innehållet af den motion, som jag väckte vid förra riksdagen, angående beskaffenheten af vår sjöförsvarsmateriel och uti hvilken jag lemnade en utredning af de åtgärder, som af konung Oskar I under 1853—1855 årens ryska krig vidtogos till upprätthållande af *den* neutralitet, som då gerna erkändes af de krigförande magterna, nemligen Ryssland, England och Frankrike, eller sannolikt desamma som vid ett kommande krig i Östersjön komma att uppträda och hvilka åtgärder då visade sig fullt tillräckliga. Vill man i öfrigt hafva upplysning om, hvad det vill säga att upprätthålla neutraliteten, så ber jag att få hänvisa till Belgiens och Schweiz' exempel under 1870—1871 års krig, då de för nämnda ändamål uppställda stridskrafterna hufvudsakligen afsågo att kunna mottaga de trupper, som slagna sökte att intränga på deras område, och hvilket tvenne gånger blef förhållandet med de franska. Något dylikt torde likväl förmodligen icke komma i fråga hos oss, alldenstund vi icke hafva några landgränser.

Hvad nu särskildt faran från Rysslands sida angår, så hör jag visst icke till dem, som vilja påstå, att denna magt öfvergifvit sin gamla eröfringspolitik. Men så mycket vågar jag dock säga, att densamma aldrig varit så litet farlig som nu. Jag skulle härom kunna

lemna en utredning, men vill. för att icke trötta kammaren, blott åberopa det allmänt kända sakförhållande — åtminstone af hvar och en, som något följt med den europeiska politiken under de senaste årtiondena — nämligen att Ryssland på alla håll, utom den aflägsna östern, blifvit bragt på defensiven och är strängt öfvervakadt dels af trippelliansen, dels af England, så att det icke skulle kunna taga ett enda steg i offensiv rigtning, derest icke revanchepolitiken i Frankrike härför gifve stöd. Att sålunda ringa fara från Rysslands sida nu förefinnes, torde nog hvar och en, som närmare känner ställningen medgifva; och det är just derför som Ryssland slagit in på det egendomliga konsolideringsarbete, hvarigenom det öfver allt inom egna gränser skapar oro och missnöje.

I öfrigt, om någon fara verkligen skulle hota oss från Rysslands sida, så skulle det vara i hög grad klandervärdt, ja brottsligt, om Kongl. Maj:t icke yppade densamma för nationen. Men i stället har ju Konungen sjelf från tronen upprepade gånger försäkrat, att vår ställning till främmande magter vore fullkomligt fredlig. Och jag förlitar mig i detta hänseende på Konungens ord. Skulle någon fara oförmodadt uppstå, står det honom ju öppet, åtminstone så länge Riksdagen är samlad, att begära tillsättandet af ett hemligt utskott och för densamma yppa hvad som är å färde.

Jag har velat nämna detta för att konstatera, att, menskligt att döma, våra förhållanden till främmande magter sällan varit mera normala och fredliga, än för närvarande, och att vi sålunda i lugn och ro kunna öfverväga de lämpligaste medlen för försvarsväsendets upprätthållande, förbättrande och utvecklande.

Vid ett sådant öfvervägande torde i främsta rummet böra tagas i betraktande, att försvarsbördan, liksom våra öfriga bördor, äro ytterst ojemnt fördelade och särskildt hårdt trycka de obemedlade samhällsklasserna, under det att de förmögna deraf hafva mindre kännning. Detta ojemna tryck har under den senaste tiden ytterligare ökats genom lifsmedelsbeskattningen. Den slutsats, som häraf ovilkorligen måste dragas, kan icke blifva någon annan än den, att den största sparsambet måste iakttagas i fråga om statsutgifterna, särskildt hvad beträffar försvaret, till dess de jemkningar och reformer i skatteväsendet blifvit vidtagna, som äro af behöfvat påkallade.

Till denna sparsamhet manar jemväl den raska tillökning af försvarsbudgeten, som under den senaste tiden egt rum. Enligt hvad jag vid förra riksdagen nämnde i mitt anförande i Första Kammaren, hafva utgifterna till försvaret under de 25 år, som förflutit sedan representationsförändringen, mer än fördubblats. Landtförsvarets ordinarie budget har ökats från omkring 9 millioner till öfver 20 millioner, och utgifterna till sjöförsvaret från ungefär $3\frac{1}{2}$ millioner kronor till öfver 6 millioner. Dertill komma alla de extra ordinarie anslagen samt indelningsverkets i budgeten icke synliga kostnader, hvilka samtliga poster för hela försvarsväsendet uppgå till en summa af 33 å 34 millioner kronor, det vill säga icke obetydligt öfver tredjedelen af budgetens hela belopp. Vid sådant förhållande ligger det ganska nära till hands, att man bör göra något uppehåll i afseende på försvarsutgifterna. Och det torde vara på tiden att taga i öfver-

*Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)*

Angående förhöjning i dagaflöningen för arméns sergearter m. fl.
(Forts.)

vägande, huru vida icke försvarsväsendet *mera* borde förbättras genom ett *lämpligare användande* af för handen varande tillgångar än genom utgifternas ökande.

Men hvad som i synnerhet bör mana till försigtighet och varsamhet är regeringens och krigsstyrelsens alldeles påtagliga osäkerhet och tvekan i afseende på försvarsväsendets vidare utveckling och ordnande. Hittills har man förmodat, att denna utveckling skulle komma att gå i samma riktning, som angafs vid 1883 års riksdag och derefter vid 1885 års riksdag delvis antogs och tillämpades samt sedermera än vidare blifvit fullföljd, dels genom båtsmanshållets ombildande, dels genom den garnisonerade arméns ställande på samma fot, dels ock slutligen genom förslaget till indelta kavalleriets ombildning. Dessa och dylika åtgärder hade förverkligat »en lämpligare användning» af förhandenvarande medel, emedan vi derigenom för *samma* kostnader skulle hafva kunnat få en bättre och talrikare stam än vi för närvarande ega. Men sedan ett halft år tillbaka hafva signalerna blifvit ändrade. Hvad som nu egentligen förhålls och åsyftas af regeringen, vet ingen med säkerhet. Somliga påstå, att det skulle vara fråga om den nuvarande stammens upphäfvande och om införande i stället af ett system med en ren värnpligtsarmé efter 1875 års mönster, om än något annorlunda tillämpadt. Andra åter hålla före, att vi skulle komma att bibehålla den nuvarande stammen och öka densamma med befäl och garnisonerade trupper samt betydligt utsträcka värnpligten.

Men, som sagdt, ingen vet i sjelfva verket hvad vi hafva att vänta, utan när som helst kunna vi motse en kongl. proposition, som innehåller alldeles nya grunder för försvaret. Vid sådant förhållande tror jag, att Riksdagen väl bör se sig för i afseende på utgifterna och icke binda händerna på sig i fråga om något anslag, som är af den natur, att det möjligen kan stå i samband med blifvande förändringar i organisationen.

Om detta är förhållandet med någon anslagsfordran, så är det med den, som afses i föreliggande punkt, angående ökad dagaflöning åt sergeanterna. Jag är långt ifrån att vilja underkänna, att en dylik förhöjning möjligen kan vara behöflig, ehuru egentligen närmast för sergeanterna vid den värfvade armén, hvilka hafva en betydligt strängare tjenstgöring än de vid den indelta. Men jag finner icke i statsrådsprotokollet i detta hänseende en för mig tillfyllestgörande utredning. Ej heller har jag af herr statsrådets och chefens för landförsvarsdepartementet sista yttrande kunna rubbas i min åsigt. Allt tyder på att högst betydliga rubbningar i afseende på underofficerscorpsets ställning förestå; och att under sådana omständigheter börja plåstra med en höjning i detta anslag synes mig mindre lämpligt. Ihågkommas bör ock, att ännu så sent som år 1876 vidtogs en ganska rundlig förbättring i underofficerarnes lönevilkor.

Man har påstått att ifragavarande löner skulle hafva blifvit otillräckliga på grund af införandet af lifsmedelstullarna. Men har detta varit fallet, bör naturligtvis den nedsättning af lifsmedelstullarna, som af flertalet inom denna kammare önskas, snart medföra den förbättring i sergeanternas ställning, som åsyftas.

Det skäl, som för mig i synnerhet varit afgörande, är emellertid att utredning saknas, att ej tillräckligt antal aspiranter till underofficersbefattningarna kunnat erhållas. Förrän det kan bevisas, att möjlighet icke förefinnes till underofficerscorpsets fyllande med lämpliga subjekt, tror jag icke det är skäl att tänka på någon ökning i deras löneförmåner.

Jag skulle likväl må hända ej velat motsätta mig en mindre förhöjning i lönerna till den värfvade arméns sergeanter; men då något förslag derom nu icke föreligger, och då frågan utan fara synes kunna uppskjutas till en kommande riksdag, ber jag att få instämna i reservanternas yrkande.

*Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.*

(Forts.)

Herr A. Ryding: Mine herrar! Jag skall försöka att icke af den siste talarens exempel låta locka mig in på högpolitiska funderingar eller söka ställa något politiskt horoskop för oss, huru vi skola kunna upprätthålla vår neutralitet, utan endast inskränka mig till att undersöka, huru underofficerarnes existensvilkor kunna upprätthållas, ty derom är här frågan, och det är den, jag vill hålla mig till.

Om den förste talaren läst Kongl. Maj:ts proposition, borde han hafva funnit, att samtliga generalbefälhafvare, med undantag af en, hafva hos Kongl. Maj:t dels i sina inspektionsrapporter och dels i särskilda skrivelser framhållit nödvändigheten att höja underofficerarnes aflöning. Dessa generalbefälhafvare hafva så nära beröring med underofficerarne, att det är högst sannolikt att de känna deras behof och därför äfven helt naturligt vilja söka att anhjelpa dem.

Förhållandet var, att då jag kom till en af distriktets mötesplatser, meddelades det mig, att det hade kommit skrifvelse från två underofficerscorpser inom andra distrikt med begäran att underofficerarne skulle skriva under en masspetition till Kongl. Maj:t i syfte att bereda dem löneförhöjning. Detta är nu enligt strafflagen för krigsmagten icke tillåtet. Jag gjorde chefen uppmärksam härpå, men försäkrade på samma gång, att, om deras fordringar vore billiga, så skulle de i alla fall komma fram till Kongl. Maj:t. Äfven på andra mötesplatser inträffade samma förhållanden, och jag beslöt sålunda att taga reda på de skäl, som anfördes, och dessa skäl voro lätta att förstå. Vi kunna nu se af Kongl. Maj:ts proposition, att samtliga löneförmånerna för sergeanterna uppgå, för dem af 1:sta klassen vid indelta armén till 614 kronor, för samma armés sergeanter af 2:dra klassen till 414 kronor, för sergeanter af 1:sta klassen vid värfvade armén till 700 kronor 50 öre, för sergeanter af 2:dra klassen vid samma armé till 580 kronor 50 öre samt för sergeanterna vid beväringstrupperna till respektive 414 och 354 kronor, samt att dessutom tillkommer dem beklädnadspenningar till belopp icke fullt motsvarande kostnaden för uniformen. Huru den första talaren kunnat få i hop så stora aflöningar per dag begriper icke jag. De tjena endast som bevis på sanningen af den gamla satsen, att man med siffror, på lämpligt sätt uppställda, kan bevisa hvad man vill. Jag skulle råda underofficerarne att icke reflektera på, att de hafva 20 kronor om dagen att lefva på, ty om de började sina möten med sådana

Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)

reflexioner, så fruktar jag att det icke skulle sluta väl. Deras ställning är sådan, att man icke bör skämta bort densamma.

Det förhåller sig med underofficerarnes aflöning så, att det förslag till densamma, som framlades vid och antogs af 1875 års riksdag, var grundadt på det för samma riksdag framlagda förslag till lag om allmän värnpligt. Men i denna värnpliktslag bildade sergeanterna icke en särskild klass af befäl, utan en högsta manskapsklass liksom distinktionskorporalerna äro nu. De skulle enligt förslaget bo tillsammans med manskapet, äta tillsammans med dem och beklädas af kronan. Att detta var hufvudsaken till denna låga dagaflöning, som då bestämdes för dem, kunna herrarne lätt inse och det är så mycket mera begripligt, om herrarne jemföra dermed det förslag, som vid 1876 års riksdag framlades till förhöjd dagaflöning för dessa sergeanters vederlikar vid flottan.

När jag emellertid frågade underofficerarne om orsaken till deras fordran på högre aflöning, så svarade de, att det först och främst var de på sista tiden ökade lefnadskostnaderna, och för det andra, att det vore obilligt, att, då flottans underofficerare af samma grad som de hade högre dagaflöning, de skulle vara tillbakasatta.

Jag studerade derefter flottans aflöningsförhållanden och fann deruti åtskilligt att fundera på. Våra underofficerare äro delade i två klasser, fanjunkare och sergeanter, och de senare i sergeanter af första och andra klassen. Begge klasserna hafva 40 öre i dagaflöning, men den fasta lönen är olika, 360 kronor för första och 240 kronor för andra klassen. Nu ställer sig dagaflöningen vid flottan så, att vid tjänstgöring på stationen åtnjuta de, som i grad motsvara sergeanter, från en krona till en krona 50 öre i dagaflöning, under det att sergeanterna vid armén hafva 40 öre. För att icke behöfva komma med för mycket siffror skall jag icke vidröra den underofficersgrad vid flottan, som motsvarar fanjunkarne och som benämnas flaggunderofficerare, ty det är nu icke fråga om löneförhöjning för dem.

Det är icke underligt, om de, som gå på ena sidan om Ladugårdslandsviken, fråga sig hvad orsaken kunde vara, att de hade 40 öre i dagaflöning, då flottans underofficerare på andra sidan om skeppsholmsbron hafva en krona om dagen. Men denna dagaflöning är icke den enda förmån, flottans underofficerare hafva framför arméns. När de gå ombord på fartygen för beväringsexercis, erhålla de förhöjd aflöning. Vi veta t. ex. huru flottans beväring exerceras på skolfartyg, hvilka bogseras ut och läggas utanför Stockholm, vid Värtan. I och med detsamma underofficeren å flottan går till sådan tjänstgöring, är han ju att jemföra med en landtunderofficer, som går till mötesplatsen för att exercera beväring. Men underofficeren vid flottan får då dagaflöningen höjd, så att till och med om han är af andra graden, dagaflöningen blir höjd från 1 krona till 1 krona 50 öre å 2 kronor 50 öre, då landtunderofficeren erhåller endast fyrtyo öre. Skall icke den underofficer i armén, som på Ladugårdsgårde exercerar beväring, undra, hvarför han har endast 40 öre om dagen, då underofficeren vid flottan, som ligger vid Värtan, får från en krona 50 öre till två kronor 50 öre. Det är denna ojemhet, som ej kan

försvaras, och det må väl ursäktas landtunderofficerarne, om de finna den litet hård och obillig, ja, hvarför icke, äfven orättvis.

Om med sådana fakta för ögonen Kongl. Maj:t kommer fram med ett förslag att höja dagaflöningen för arméns sergeanter till en krona, så bör väl detta icke väcka någon undran. Underligare synes mig det vara om Riksdagen afsloge denna hemställan, särskildt då jag jemför den med en dylik fråga, som behandlades på motsatt sätt vid 1886 års riksdag, nemligen lönerogleringsfrågan för flottan. Flottans underofficerare hade större, dubbelt så stor, fast lön som våra underofficerare vid armén, men i allt fall, då Kongl. Maj:t vid 1876 års riksdag föreslog ny lönestat för flottan, så höjde Riksdagen på eget initiativ dagaflöningen för flottans underofficerare af 2:a graden, motsvarande arméns sergeanter. Det var begärdt 50 öre i dagaflöning, men Riksdagen höjde densamma till en krona. Detta beteende, jemfördt med det, hvarmed sergeanterna nu hotas, anser jag tillräckligt talande. Må ingen fatta mina ord så, som om jag missunnade flottans underofficerare deras aflöningsförmåner. Tvärt om. Jag är säker på att de behöfva dem till fullo. Men det synes mig vara tid på, att de andra underofficerarne, som icke tillhöra flottan, nu erhålla en förbättring, som deras kamrater vid flottan redan åtnjutit under lång tid. På samma gång som denna 1876 års Riksdag reglerade lönerna för flottan, föreskrefs äfven att vid särskild sjötjenstgöring skulle flottans underofficerare hafva 50 procents förhöjning af sin vanliga dagaflöning. Jag tror således, att man med fullt skäl kan säga, att det skipas endast rättvisa, om aflöningen för våra sergeanter höjes till en krona.

Jag har läst här vid denna riksdag 3:ne väckta motioner från majoriteten i denna kammare, som tala om orättvisor, som böra afskaffas, och nödvändigheten af att skipa rättvisa. Må de göra det äfven nu, ty i annat fall kan man säga, att — — — eller rättare man behöfver icke säga något, ty reflexionerna göra sig sjelfva.

Jag yrkar emellertid bifall till utskottets förslag, då jag ej tror att Kongl. Maj:ts förslag nu kan genomdrivas.

Häruti instämde herr *Janson* i Carlshed.

Herr Alsterlund yttrade: Herr talman, mine herrar! Det var en talare här på stockholmsbänken, som ordade om Sveriges storpolitik och om nödvändigheten af vår neutralitets bevarande. Jag kan för min del icke inse, hvad denna fråga har med frågan om underofficerarnes aflöning att göra. Jag vill därför med tystnad gå förbi hvad han anfört om vår storpolitik och neutralitet. Vid slutet af sitt anförande kom han dock till ämnet för öfverläggningen och yttrade en sak, som jag vill bemöta. Han sade nemligen, att väl de värfvade truppernas underofficerare kunde vara i behof af någon liten förhöjning i sin dagaflöning, men deremot icke de indelta truppernas. En annan talare på gelleborgsbänken, herr Olof Jousson från Hof, som först uppträdt i frågan, anförde, att han icke visste, hvilka skäl som talade för att underofficerarne nu skulle erhålla någon förhöjning i sin aflöning och, för så vidt jag icke missupp-

Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)

Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för armens
sergeanter
m. fl.
(Forts.)

fattade honom, sade han äfven, att krigsstyrelsen väl måtte i ett eller annat afseende misskalkylerat sig vid beräkningen af dagaflöningen, då den en gång föreslagit denna aflöning till 40 öre, men nu kommer och vill öka den till en krona. Detta yttrande är väl till en del vederlagdt af herr Ryding. Denne har tillika framhållit de skäl, som så bevekande tala för en förhöjning i underofficerarnes löneförhållanden. Till hvad han sade och såsom ytterligare skäl för och belysande motivering till den nu föreslagna förhöjningen ber jag få anföra följande.

År 1875, då nuvarande aflöningsbelopp för dagen, 40 öre, bestämdes för arméns sergeanter, voro mötena vid den indelta armén äfvensom vid Vermlands fältjägarecorps betydligt kortare, än nu är fallet. Korporalskolan för hela armén var förlagd till Karlsborg. Det är visserligen sant, att denna skola pågick i fyra månader, men de sergeanter, som der tjenstgjorde, hade en aflöning ända till två kronor om dagen. Den kunde de då lefva på. Numera hafva öfnin-garna betydligt ökats. Rekrytmötet räcker 100 dagar årligen. Korporalskolan, nu förlagd till respektive regementen och corpsen, pågår 100 dagar, med 50 dagar före och 50 dagar efter regementsmötet. Förberedande korporalskolan fortgår 50 dagar och kommer efter regementsmötet. De underofficerare, som kommenderas till tjenstgöring på nämnda möte och skolor, komma att tjenstgöra minst 4 månader om året, då regementsmötet tages med i beräkningen. Hela dag-aflöningsbeloppet är, såsom nämnt, 40 öre. Matportionen i kontant uppgår i medeltal till 53 öre om dagen. Läger jag nu tillsammans dessa 40 öre och portionsersättningen 53 öre, så får jag en summa af 93 öre. Efter den kännedom jag har om prisen vid åtskilliga mötesplatser, så tror jag alldeles bestämdt, att underofficerarne icke kunna underhålla sig med denna aflöning, utan de få tillsätta ett jemförelsevis med deras lön icke ringa belopp för att kunna uppe-hålla sig under mötena och kommenderingarna. Med andra men-niskor är förhållandet så, att ju mer de arbeta och verka, desto större inkomster få de, men med underofficerarne är ett alldeles mot-satt förhållande. Ju längre deras tid tages i anspråk för tjensten, ju mer måste de använda af sin kontanta lön för att kunna lefva på mötesplatserna; således ju längre tid de tjenstgöra, ju ofördelak-tigare få de det i ekonomiskt hänseende, hvilket ju är orimligt. Jag ber att få nämna, att vid Norrbottens fältjägarecorps, vid Blekinge bataljon och Vesternorrlands bataljon äro volontärskolor inrättade. Vid förstnämnda corps är skolan redan i full gång och pågår hela året året om. Till denna skola kommenderas 3 sergeanter årligen. Då nu sergeanterna vid corpsen icke äro flera än 16 samt en bataljons-adjutant, som icke är disponibel till denna tjenstgöring, så följer deraf, att de få tjenstgöra vid skolan hvart femte år. Fyra år äro de alltså fria från denna kommendering, men det femte tjenstgöra hela året. Detta blir allt mycket mer tjenstgöring än hvad talaren på gefleborgsbänken, herr Olof Jonsson, sade, att de hafva. Mot honom vill jag ytterligare anföra, att det icke är nog med den tjenst-göring sergeanten har vid mötet, utan det finnes äfven för honom en så kallad rotetjenstgöring. Jag vet icke om den ärade represen-

tanten på gefleborgsbänken har sig detta bekant. Säkert är emellertid, att så är förhållandet och att denna tjänstgöring är ett vilkor för att sergeanten skall blifva berättigad erhålla de tjänstgöringspenningar, som ingå i hans löneförmåner. Herr Mankell sade, att sergeanterna vid de indelta trupperna äro icke i behof af löneförhöjningen. Något vidare skäl för sitt påstående hörde jag honom icke anföra. Men det har anförts, att de indelta truppernas underofficerare mellan mötena kunna skaffa sig annan sysselsättning och derigenom biförtjenst. Till någon del är väl detta händelsen, men i de flesta fall är det omöjligt för dem, till följd deraf att de äro, såsom nyss nämnt är, upptagna så lång tid ärligen af möten, kommenderingar och rotetjänstgöring. Emellertid är denna aflöningsfråga en fråga, som man icke uteslutande får se ur billighetssynpunkt. Man bör äfven se den från synpunkten af statens sanna intresse. Detta har äfven påpekats af herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet här i dag. Att den svenska underofficerscorpsen är af stor betydelse för truppens utbildning, tror jag att alla måste erkänna och af synnerligen stor betydelse för ingjutandet hos manskapet af den goda och vackra anda, som är ett sant kännetecken på en god soldat. Det ligger därför vikt på att hafva en duglig underofficerscorps.

Hvarje chef låter sig ock angeläget vara att skaffa sig lämpliga ämnen till underofficerare och lyckas äfven ofta att få sådana, ty mången ung man vill gerna genomgå underbefälsskolor, af hvilka vi hafva: för den indelta armén den mycket berömda skolan på Karlsborg, och för de värfvade trupperna korporalsskolor och konstapelsskolor m. fl. Men när underofficersaspiranten gått igenom dessa skolor, så börjar han reflektera öfver, att utkomsten på den militära banan icke är tillräcklig, och därför afgår han ur tjensten, och ingen kan hindra honom härifrån; åtminstone hafva de tjänstbara volontärerna rätt att taga afsked, när de vilja. Och hvilka tro herrarne det är som sålunda lemna tjensten? Jo, just de bästa; de sämre får man nog behålla kvar, och från dem måste man rekrytera underofficerscorpsen, så godt man kan.

Jag säger detta för att bemöta herr Mankells yttrande derom, att han icke kände till, att något skäl förefans för aflöningsförhöjningen i fråga. Han sade nemligen sig icke hafva förspott, att det vore någon brist på underofficerare. Min erfarenhet är dock, som sagdt, att man ofta blir af med dem, som man helst önskade behålla. Staten kostar nu på dessa ynglingar en viss summa, icke så liten, men får icke draga den beräknade nyttan af den uppfostran, som den gifvit dem. I statens intresse måste det därför ligga, att man höjer lönebeloppet så, att man kan hoppas att få behålla de dugligaste och från dem rekrytera underofficerscorpsen.

Jag finner således för min del, att både billighets- och klokhets-skäl tala för förbättring af underofficerarnes löneförhållanden, och jag skulle helst hafva velat ansluta mig till det af Kongl. Maj:t framställda förslaget om en krona i dagaflöning, emedan jag icke anser, att det skulle vara för högt, men då, såsom jag hört, Första Kamraren redan antagit utskottets förslag om 80 öres dagaflöning, så ber jag att få ansluta mig härtill, och jag gör det under den varma

*Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.*
(Forts.)

Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)

och innerliga förhoppningen, att många af denna kammares ledamöter måtte med beaktande af underofficerscorpsets tryckta ställning lägga sina röstsedlar i valurnan för detta förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Petersson* i Boestad och *Petersson* i Hamra.

Vidare anförde:

Herr Sven Nilsson: Herr talman! Då jag nu uppträder redan vid början af fjerdde hufvudtitelns behandling, vet jag, att kammaren på förhand känner min ställning både till denna och de följande punkterna.

Jag har redan många gånger förut, då denna hufvudtitel varit före i kammaren, uttalat såsom min åsigt, att man icke borde bevilja något anslag utöfver de redan beviljade till försvaret, förr än man får ett nytt härordningsförslag, som är antagligt för Riksdagen, och jag har äfven vid dessa tillfällen omnämnt, att jag står på grundvalen af det förslag, som framlades vid 1883 års riksdag.

Vidkommande särskildt den nu föreliggande frågan, är det för mig alldeles tydligt, att, om man på detta sätt reglerar löneförhållandena för armén, skall detta steg ytterligare aflägsna lösningen af den stora frågan, på hvilken man väntat, då man i Konungens trontal hört, att Riksdagen har att snart förvänta ett förslag i detta afseende. Jag kan icke finna annat, än att man genom hvarje sådan här partiell förändring begår ett stort fel, för så vidt man nemligen önskar få fram ett rimligt härordningsförslag.

I synnerhet i denna punkt anser jag, att man skulle begå ett stort principiellt felsteg, om man beträdde den af Kongl. Maj:t föreslagna vägen. Under den tid, jag tillhört riksdagen, har det varit på det sättet med våra krigsministrar, att under det man en gång framkommit med ett förslag till försvarets ordnande, som gått i en rigtning, har man andra gången framlagt ett helt annat, och den tredje ett alldeles motsatt till de förra, utan att det funnits någon princip, som genomförts från den ena regeringen till den andra, och just detta, att de särskilda regeringarna icke kunnat komma öfverens om en gemensam princip, som tillvunnit sig sympatier i Riksdagen, anser jag för min del vara ett synnerligen svårt fel. Så är ock fallet här. Ut i 1883 års förslag, som framlades af den ärade talaren general Ryding, föreslogs en förhöjning af lönen åt sergeanterna och deras vederlikar med bibehållande för dem fortfarande af den nu bestående dagaflöningen, men nu kommer han och i stället förordar en förhöjd dagaflöning. Detta tycker jag är brist på konsekvens. Vill man hafva ett förslag igenom, måste man också vara kouseqvent, då man vill föra fram det.

Jag anser denna dagaflöning förkastlig äfven därför, att man säger att den skall användas till att bestrida kostnaderna vid sergeanternas tienstgöring, men herrarne veta väl, hvad också Kongl. Maj:t omtalar i sin proposition, att underbefälet är berättigadt till mat vid tienstgöringen. Denna mat få de nu lösa med 50 öre om

dagen, ehuru jag icke kan förstå, hvarför man skall lemna dem ett dylikt medgifvande. Skola vi få ett nytt härordningsförslag, tror jag att man dervid bör fastslå den principen, att det lägre befälet skall umgås med manskapet och äfven äta, om icke vid samma bord, så dock af samma mat. Jag tror, att disciplinen hos menige man kan bättre upprätthållas på det sättet, och säkert är, att manskapet skall få bättre föda och matordning, om man låter underbefälet nöja sig med samma kost. Då, såsom jag hörde af general Ryding, denna princip tillämpas i andra arméer, borde den ock kunna användas här hos oss, men här låter man, såsom sagdt, underbefälet taga kontant i stället för maten, ehuru, då de äro berättigade att få sin mat, jag icke kan förstå, hvarför de icke kunna lefva på densamma, då de dessutom hafva sina 40 öre i dagaflöning till extra utgifter, ett belopp, hvarmed en sådan man mycket väl bör nöja sig, då han derjemte har den ranson som bestås. Således föreställer jag mig att, då det nya förslaget en gång framkommer, man skall bibehålla den princip, som uttalades vid 1883 års riksdag, nemligen högre lön och lägre dagaflöning. Går man nu deremot en motsatt väg, försvarar man genomförandet af ett nytt förslag.

I afseende å flottan vet jag nog, att dagaflöningen der blifvit höjd, men jag rår icke för det, ty jag var emot den höjningen, och jag hoppas, att det nu icke skall lyckas på samma sätt med dagaflöningen för sergeanterna.

Nu har man ock såsom skäl för höjande af dagaflöningen anført öfningarnas utsträckning. Ja, vi som bära indelningsverkets tunga, äro icke synnerligen glada och belättna öfver den ökade tienstgöringen för soldaten. Manskapets ökade öfningar medföra för oss en ökad kostnad för anskaffande af karlar, och ju längre de öfvas, ju dyrare blir det för oss, men det bryr sig icke Kongl. Maj:t om, ty han ser blott på, om befälet får sin aflöning förhöjd, men om vi få större kostnader därför att de skola öfva manskapet längre, det fästa vederbörande icke afseende vid.

För resten förstår jag mig icke på, hvarför man icke nu också föreslår en förhöjning åt korpralerna och vice korpralerna. De få lefva på det gamla, dem tänker man icke på. Men det är ju sant, dessa som väl äfven hafva sin betydelse som underbefäl i armén, aflönas af rust- och rotehållarne. Det går väl med denna aflöningsfråga på samma sätt, som af general Ryding antyddes, nemligen att om man nu tager detta steg och beviljar högre dagaflöning åt en viss klass af befäl, så kommer turen nästa gång till deras närmaste förmän, ty om några nu få förhöjning, komma nog de andra efter, och då blir hela den princip, som man förr velat genomföra, aldeles förfelad.

Det är visserligen generalbefälhafvarne, som på begäran af underofficerarne gjort denna framställning. Jag har emellertid för min del föreställt mig, att då, såsom bekant är, ett förslag angående härväsendets ombildning snart skall framkomma till Riksdagen, man mycket väl skulle kunna vänta med denna frågas afgörande, till dess ett sådant förslag framlägges. Jag föreställer mig, att om man nu anser

*Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)*

*Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.*
(Forts.)

att dessa underofficerare hafva för liten lön, det dock icke vore synnerligen farligt att vänta ännu ett år med den nu framlagda kongl. propositionen. Jag vet verkligen icke, hvarför det nu är så synnerligen brådttom dermed. Möjligen ligger den tanken bakom, att härordningsförslaget är sådant, att det icke skulle hafva någon utsigt att vinna framgång i Riksdagen, men då förstår jag icke alls, hvarför man skall behöfva tala om det så mycket som man gjort.

General Ryding anmärkte mot oss, som äro mot detta förslag, att vi sjelfva vilja blifva befriade från orättvisa bördor, men att vi icke vilja skipa rättvisa mot andra. Jag vill svara honom, att då jag står på grundvalen af 1883 års förslag, så hade jag föreställt mig, att vi båda nu skulle vara ense, efter jag då understödde det förslag, som han lade fram och som i samband med aflytande af andra orättvisor äfven sökte rättelse i fråga om aflöningsförhållandena. Då jag nu står på den grunden, tror jag ej, att han har rätt att klandra mig, därför att jag för min del nu yrkar afslag på Kongl. Maj:ts förslag. På den tiden, 1883, stodo vi båda precis på samma ståndpunkt, och jag hade hoppats, att äfven nu vi skulle göra det, till dess vi hade fått hela frågan löst. Det klander han uttalade drabbar därför honom sjelf i första rummet.

Det har också här talats om, att den indelta arméns sergeanter under tiden mellan mötena, då de icke hafva tjenstgöring, icke hafva tillfälle att skaffa sig någon synnerlig extra inkomst. Jag kan emellertid från den ort jag tillhör vitsorda, att deras inkomster mellan mötena i ej så få fall icke äro så synnerligen små. De kunna bland andra förtjenster lätt få anställning såsom bränvinskontrollörer, och det finnes många bland dessa sergeanter, som på detta sätt förtjent flera hundratal kronor mellan mötestiderna. Det är för dem en icke så obetydlig inkomst, ibland lika stor som lönen.

Det är icke heller så synnerligen många år, sedan deras lönevilkor blefvo icke så obetydligt förbättrade på rusthållarnes bekostnad. Det fans under den föregående tiden vakanskontrakt mellan Kongl. Maj:t och kronan och rusthållarne, enligt hvilka desse betalade 100 kronor i vakansafgifter. Nu har genom uppsägning af kontrakten och hvarjehanda trakasserier, som jag icke närmare vill gå in på, denna vakansafgift blifvit höjd med 50 kronor, ja, det fins de, som nu få betala mer än 50 kronor utöfver hvad de betalade förr. Detta sker på rusthållarnes bekostnad, men sådant låtsar man som vanligt icke om. När man bara kan ställa så till, att det blir rust- och rotehållarne och de arbetande klasserna, som få betala högre skatter, och tjenstemännens löner deraf höjas — då är allting bra.

Jag skall icke upptaga kammarens tid längre, utan blott anhålla att få yrka bifall till reservanternas förslag och afslag å utskottets hemställan.

Herr Jonsson i Hof: Jag anser mig böra besvara några repliker, som talaren på skaraborgsbänken framkastade mot mig, och därför har jag än en gång begärt ordet.

Han frågade, hvarifrån jag tagit mina siffror i de kalkyler jag framstälde om sammanlagda inkomsten per tjenstgöringsdag under

olika tjenstgöringsförhållanden. Ja, derpå får jag svara, att dessa siffror återfinnas i den vid föregående riksdag antagna staten för en ny trängbataljon. Aflönings sättet är der enahanda som för armén i öfrigt; de siffror, jag använde, afsågo åter antalet dagar för tjenstgöring med trupp. Naturligtvis ingår då icke i de af mig använda siffrorna den rotetjenstgöring, som dessutom kan förekomma, men den anser jag vara af den beskaffenhet, att den icke spelar någon egentlig rol för den jemförelse, jag ville framställa. Skulle man emellertid vilja förklara siffrorna något vilseledande, därför att jag icke tagit denna obetydliga rotetjenstgöring med i beräkningen, så vill jag hemställa, huru vida Kongl. Maj:ts siffror äro bättre än mina, då Kongl. Maj:t i denna proposition beräknar portionsersättningen till 50 öre pr dag, men i fjol, då man begärde ny stat för trängbataljonen, till 62 öre. Är det således något litet oklart med siffrorna på det ena hållet, tror jag icke alls att det är bättre på det andra.

Beträffande hans svar på den frågan, utaf hvilken anledning propositionen i detta afseende blifvit framlagd, eller hans hänvisning till generalbefälhafvarnes skrivelser till Kongl. Maj:t om den saken, så förstår man ju mycket väl, att det var orsaken, hvarför Kongl. Maj:t nu framlagt förslaget. Men icke var väl detta ett skäl, som speciellt blifvit nytt under detta året genom förhållanden, som uppstått under förlidet år, utan det har väl funnits förut, och i så fall är det ett fel af generalbefälhafvarne, att de icke förut sett till, huru vida underofficerarne haft ordentlig dagaflöning. Afven i det fallet tror jag sålunda, att vi kunna låta udda vara jemnt.

Han sade vidare, att när flottans underbefäl har så och så mycket i dagaflöning, så vore det orättvist, att arméns skulle vara försatt i en så mycket sämre ställning. Ja, om det är den grundsats, man alltid skall följa, att, så fort man kan påvisa, att en tjenstemannacorps har hög aflöning, det är orättvist att en annan har lägre, då har den talaren rätt; men jag tror icke, att det i riksdagen är rätt lämpligt att följa dessa principer, utan jag tror, att man der bör se till, huru vida aflöningen stämmer med den tjenstgöring man har sig ålagd, men icke rätta sig efter, om åtskilliga fått för mycket förut. Emellertid, om det nu skulle vara så, att en reglering af dessa dagaflöningar bör ega rum, så vill jag fråga, om det icke kan hända, att det finnes vissa bland arméns befälsgrader, som t. ex. ha för hög dagaflöning, så att man, när man skall verkställa regleringen, får se till, att man tar bort, der det är för högt, och lägger till, der det är för lågt. Då kan hända generalbefälhafvarne sjelfve komme att drabbas af en sådan reglering.

Herr Alsterlund, som kanske möjligen därför, att han här har yttrat sig för första gången, ville göra det temligen grundligt, framkastade bland annat det påståendet, att det vore en misshushållning, om underbefälet afginge efter några få års tjenstgöring, därför att staten på så sätt aldrig får någon nytta af den utbildning desse ha fått på statens bekostnad. Då tror jag herr Alsterlund glömt, att vi hafva en värnpliktslag, som bestämmer, att de, som afgå från armén, i händelse af krig äro skyldiga att intill en viss ålder tjenstgöra; och jag tror, att det egentligen är vid krig, som det är af vigt, att

*Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)*

Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.

(Forts.)

man har öfvadt folk. Men kauske det var den gamla klockarkår-
leken att få för alla lika lång tjänstgöring som för indelningsverket,
som gjorde sig gällande hos honom och som gjorde, att han anser
det vara misshushållning, att han icke hur länge som helst får hålla
qvar dessa karlar i armén.

Med detta tror jag mig hafva besvarat hvad jag egentligen an-
ser mig böra besvara, och af det kan herrarne finna, att åtminstone
jag icke blifvit öfvertygad om origtigheten af de skäl, hvarpå jag
stödt mitt förra yrkande.

Herr Bratt: Jag undrar, huru vida de, som här motsätta sig den
föreslagna löneförhöjningen, d. v. s. denna kammars herrar reservanter
i statsutskottet och dernäst de talare, som vi hittills hafva hört från
motsidan — jag undrar, säger jag, huru vida dessa herrar ha bildat
sig ett verkligen klart begrepp *om* och *i hvad mån* de fordringar,
som ställas på de statstjenstemän, hvarom nu är fråga, rimligen mot-
svaras af den godtgörelse, de af staten erhålla. Det är denna sida
af saken, som jag vill göra till föremål för min särskilda framställ-
ning i detta fall. Jag tänker då likvisst företrädesvis, det måste jag
bekänna, på de värfvade trupperna. Visserligen gäller den nu före-
dragna punkten den indelta armén, men då föregående talare icke
heller hållit sig blott till denna punkt utan yttrat sig om frågan i
hela dess vidd, ber jag att särskildt med afseende å de värfvade
trupperna få framställa mina åsikter och erfarenheter.

Jag får då upplysa, att redan för att blifva befördrad till under-
officer fordras numera kvalifikationer, om hvilka man för 25 eller 30
år sedan alls icke drömde med afseende på *den* militära grad, som
här är i fråga. Vidare gäller nu mera, sedan man väl *blifvit* under-
officer, verkligen för dessa personer att, bokstafligen taladt, tjänst-
göra från morgon till qväll. Hvad de beridna vapenslagen beträffar,
så börjar der underofficerstjänstgöringen i allmänhet kl. 6 eller till och
med tidigare på morgonen och slutar kl. 9 på qvällen, och vid *alla* vapen
hafva sergeanterna för öfrigt högst få och korta stunder lediga, upp-
tagna såsom de äro hufvudsakligen i öfningslokaler af ett eller annat
slag: rid- eller gymnastikhus samt lektionssalar, der de äro sysse-
satta med manskapets rekryt- eller annan skol-utbildning. Mellan
öfningstimmarne upptages deras tid dels af den inre kaserntjensten,
dels äfven af yttre tjänstgöring, såsom vakt m. m. Med ett ord, de
äro, jag upprepar det, upptagna från morgon till qväll; och följden
deraf är, att det är dem i regeln absolut omöjligt att skaffa sig det
ringaste enskilda förvärf utom tjensten.

Vidare ställes på en underofficer den fordran, att han verkligen
skall upprätthålla sin ställning såsom befäl gent emot den manskaps-
grad, ur hvilken han utträdt. Det är en fordran, som man måste
hålla på ur alla möjliga synpunkter; men det är en fordran, som
svårare än andra kan tillfredsställas, när man måste, såsom flertalet
af dessa underofficerare, lefva i en oafbruten kamp för sin utkomst,
i oafbrutna ekonomiska bekymmer med deraf följande skuldsätt-
ning o. s. v.

Det är dessa synpunkter med afseende på underofficerarnes ställ-

ning vid de värfvade regementena, som synas mig vara förtjenta af något behjertande, då man vill afslå denna måttliga löneförhöjning, som för hvar och en af dem blott skulle uppgå till 146 kronor pr år.

Jemfören, mine herrar! dessa underofficerare med en kroppsarbetare, som förtjenar 3 kronor om dagen! Sådane äro icke så sällsynta nu för tiden, och med 300 arbetsdagar om året hafva de betydligt bättre vilkor än åtminstone andra klassens sergeanter.

Jag skall äfven be att få bemöta en del af det, som yttrats af föregående talare, och vill dervid börja med talaren på skånebänken. Han förklarade, att då ett nytt härordningsförslag nu vore bebådadt, så är det skäl att vänta med denna löneförhöjning, till dess förslaget kommit. Jag åtminstone har dock icke hört, att någon löneroglering är ifrågasatt i samband med det nya härordningsförslaget. Denna inrådnung kan jag sålunda icke tillerkänna någon betydelse, då lönerna i det nya härordningsförslaget antagligen äro desamma som för närvarande.

Vidare yttrade samme talare, att det lägre befälet borde umgås med manskapet. Nej, såsom jag nyss framhöll, är det just detta, som man anser, att de *icke* böra göra; de böra *icke* umgås med detta manskap, ur hvilket de utträdt, de måste tvärt om hålla sig på en viss nivå *öfver* manskapet, så vidt de gent emot detta skola kunna upprätthålla sin ställning såsom *befäl*.

Den ärade talaren menade ock, om jag förstod honom rätt, att underofficerarne borde äta vid samma bord som stamruppen, bland annat på det att denna skulle tillförsäkras bättre föda. Jag ber att få upplysa honom om, att vid manskapets matutdelning är icke allenast vid hvarje kompani, batteri eller squadron en underofficer alltid tillstädes, utan att äfven en kapten och subalternofficer äro tillstädes för hela regementet för att tillse ordningen vid matutdelningen och särskildt öfvervaka att den mat, som består manskapet, är af fullgod beskaffenhet. Det är därför ett misstag att mena, det någon särskild garanti skulle vinnas genom den föreslagna åtgärden. — För öfrigt, om underofficerarne skulle vara ovilkorligen förpligtade att intaga sina måltider af manskapets mat, skulle detta innebära, att de icke kunde få hafva eget hem. Men det är väl ändå icke för mycket begärdt, att äfven desse män få skaffa sig ett sådant. Och *hafva* de ett hem, då må det väl ej heller dem förmenas att *der* få intaga sina måltider. Det är därför under nuvarande förhållanden medgifvet för sergeanterna att, efter eget godtyckande, antingen få sin portion in natura af truppens mat, eller också erhålla dess värde i kontant. Och det är af detta senare alternativ, som flertalet begagnar sig.

Talaren på skånebänken yttrade vidare, att man borde såsom en konsekvens af denna löneförhöjning för sergeanter bevilja äfven korpralerna en sådan tillökning. Jag vill i anledning deraf särskildt betona, huru ojemförligt mycket bättre den ställning är, i hvilken korpralerna befinna sig, än sergeanterna. En distinktionskorpral (eller förste konstapel) har först och främst en kontant lön af 300 kronor om året. Härtill kommer först och främst portion — och om man, såsom naturligt är, värderar *hans* portion till lika mycket som *underofficerns* — utgör detta 182 kronor 50 öre, således har korpralen

Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)

Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)

till sammans nära 500 kronor kontant. Vidare har han, i likhet med hela det öfriga manskapet, allt fritt från början till slut: bostad, värme, ljus, tvätt, sjukvård, undervisning, med ett ord *allt*. Jag vill då fråga: Hvilkendera har den mest bekymmerfria ställningen, denne distinktionskorpral eller en underofficer, som blott har de i föreliggande betänkande angifna kontanta inkomsterna?

Till sist ber jag att med några ord få upptaga till bemötande en invändning, som herr Olof Jonsson i Hof framstälde i sitt senaste anförande. Han yttrade med anledning af herr Alsterlunds anmärkning, att armén förlorar de bästa aspiranterna till underofficersplatser, emedan det ej är någon framtid för dem att stanna kvar, att detta icke betyder någonting, ty »de stå ändock kvar i värnpligtsåldern;» och när det är krig bryter ut — och det är endast då vi behöfva dem — så äro de i alla fall till vårt förfogande.» Jag vill fästa den talarens uppmärksamhet derpå, att enligt vår värnpligtslag en hvar värnpliktig upphör att vara krigstjenstskyldig efter uppnådda 32 år. Men såsom *underofficer* kan man qvarstå ända till 53 års ålder. Alla som utbildats till underofficerare men, utan att hafva blifvit till denna grad beförade, taga afsked, gå därför ostridigt för armén förlorade under perioden 32—53 års ålder. Den nämnda invändningen förfaller således till sin allra väsentligaste del.

Jag skall emellertid ej längre upptaga kammarens tid, utan anholder blott att få yrka bifall till statsutskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Med herr Bratt förenade sig herrar *Persson* i Heljebol och *Liljeholm*.

Herr Palm: Jag skall be att få göra några tillägg till hvad som här blifvit sagt.

Det har under diskussionen yttrats, att det vore fördelaktigt, om underofficerarne finge äta tillsammans med manskapet. En föregående talare har redan visat, huru olämpligt detta vore, hvad den värfvade armén angår. Jag vill tillägga, att det vore icke heller lämpligt med afseende på den indelta armén eller beväringstrupperna. Ty visserligen måste det erkännas, att provianteringen för dessa trupper nu är betydligt bättre än förr. Men ändock anser manskapet, så väl stammanskapet som beväringen, att den är *otillräcklig* att lefva på. Man finner därför, att nästan alla utan undantag hafva med sig matsäckar eller köpa i marketenterierna hvad de ytterligare anse sig behöfva. Vore det så, att en underofficer kunde berga sig med den nu bestämda aflöningen jemte den proviant han erhöle af kronan, då vore det godt och väl. Men i verkligheten är ställningen en helt annan.

Ytterligare ber jag att få erinra om, hvad som redan från statsrådsbanken påpekats, att underofficerarnes vid indelta armén löner bestämts med afseende fäst derå, att de under tiden mellan mötena skulle kunna skaffa sig biförtjenster. Sedan dess har emellertid öfningstiden i väsentlig mån utsträckts, och i samma mån har svårigheten att erhålla dylika biförtjenster ökat. Ja, för en stor del af

arméns underofficerare är det omöjligt att skaffa sig biförtjenster mellan mötena, då de hela sommaren äro upptagna af tjänstgöring. Förut kunde de t ex. skaffa sig något arrendé eller biträda vid landtbruk. Detta är dem under nuvarande förhållanden omöjligt.

Att derjemte lefnadskostnaderna för underofficerare, såsom för alla andra, på senare tiden högst väsentligt ökats, det veta vi väl. Dessa nu påpekade omständigheter synas mig kraftigt tala för den föreslagna lönetillökningen. Jag anhåller därför att få yrka bifall till utskottets hemställan om dagaflöningens höjande till 80 öre.

*Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)*

Herr friherre Peyron: Min närmaste granne på kristianstadsbänken yttrade nyss, att han icke ville vara med om beviljandet af någon slags förhöjning annat än i sammanhang med ett nytt härordningsförslag. Detta synes mig dock vara ganska hårdhjertadt, då vi nu hört, att denna grad af militära tjänstemän verkligen är så dåligt aflönad. Vi måste betänka, att öfningstiden nu är ofanligt mycket längre än år 1875, då den nuvarande dagaflöningen af 40 öre beständes. Då var det 8 veckors rekrytmöte; nu måste underofficern vistas på mötesplatsen ända till 4 månader. Och den som något så när känner till de kostnader, han der måste underkasta sig, bör kunna inse, att han icke kan existera på mindre än hvad Kongl. Maj:ts föreslagit — en kronas dagaflöning jemte portionsersättning, som i medeltal kan beräknas till 50 öre, eller tillsammans 1 krona 50 öre — utan att behöfva uppoffra af sina egna tillgångar för öfrigt.

Från stockholmsbänken yttrades, bland annat, att väl de värfvade truppernas sergeanter kunde behöfva löneförhöjning, men icke den indelta arméns. Jag hemställer dock till den värde talaren, om icke äfven dessa senare kunna behöfva en dylik förhöjning, då vistelsen på mötesplatsen kostar dem mycket mer än den värfvade arméns sergeanter, hvilka hela året igenom kunna sköta sin ekonomi på ett helt annat sätt.

Dessutom, mine herrar, synes den orättvisa, som onekligen vederfares dessa tjänstemän, då de hafva blott 40 öres dagaflöning, under det deras gelikar vid flottan redan 14 å 15 år erhållit 1 krona och derutöfver, tillräckligt tala för en löneförhöjning åt dem vid innevarande riksdag. Helst skulle jag derfor önskat, att Kongl. Maj:ts proposition gått igenom. Jag skall dock icke yrka bifall dertill, utan skall förena mig med statsutskottet i dess hemställan vid den nu föredragna punkten.

Herr Thestrup: Herr talman, mine herrar! Äfven jag skall be att få göra ett inlägg till förmån för den i ekonomiskt afseende så vanlottade lägsta graden af vår armés underofficerscorps, hvarom här är fråga och på hvilken samma armés duglighet och tjänstbarhet så i freds- som krigstid uti ej oväsentlig mån beror. Särskildt har jag begärt ordet, emedan jag, som nästan alltid vistats i en garnisonsstad, derunder haft tillfälle att taga personlig kännedom om de tryckta ekonomiska förhållanden, i hvilka denna aktning svärda tjänstemannaklass — hvilken, i synnerhet sedan tjänstgöringen den

Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)

sista tiden så betydligt ökats, företrädesvis, för att icke säga utslutande, är hänvisad till sina löneinkomster — lefver och verkar. Den garnisonerade underofficers ställning är ganska bekymmersam, redan då han står ensam; vill han sätta bo och bilda familj, blir hans ställning naturligtvis i ännu högre grad försvårad; och kan jag konstatera, att densamma mycket ofta tangerar fattigdomens gräns, ej sällan öfverskrider denna. Jag är öfvertygad, att de af kammarens ledamöter, som tagit kännedom om förhållandet, skola gifva mig rätt i detta påstående.

Dessutom och ehuru jag har mig nogsamt bekant, att de ökade anslagen till 4:de och 5:te hufvudtitlarna, hvilka årligen förekomma, inom åtskilliga samhällsklasser äro egnade att väcka ganska blandade känslor, är jag dock fullt och fast förvissad derom, att ett bifall till regeringens framställning eller, såsom frågan nu föreligger, till utskottets förslag angående förhöjning af löneförmånerna för denna tjenstemannaklass, skall framkalla odelad och allmän tillfredsställelse. Emot behöfligheten af den ifrågasatta löneförhöjningen hafva, så vidt jag kan förstå, icke några befogade invändningar kunnat göras; billighet och rättvisa kräfva ett tillmötesgående i detta afseende, och jag skulle mycket beklaga, om denna kammare, som bör hafva sig förelagdt att tillgodose de lägres i samhället kraf, skulle svika de förhoppningar, hvilka i denna fråga böra hysas till densamma, och på sin fana skriva ett obevekligt — icke: »*Non possumus*», utan: »*Non volumus*». Så skall dock, hoppas jag, icke komma att ske.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Herr Svensson från Karlskrona: Ehuru redan många talare yttrat sig i den nu föreliggande frågan, skall jag dock anhålla att få för några ögonblick upptaga kammarens tid, då denna fråga för mig är af största intresse.

Under den förda diskussionen har jag icke hört några invändningar framställas emot nödvändigheten eller behöfligheten af en förhöjning utaf ifrågavarande tjenstemäns löner. Det enda skäl, som egentligen anförts deremot, har varit, att tidpunkten icke nu vore den rätta, emedan man väntade ett nytt härordningsförslag. Men jag kan verkligen icke förstå, hvarför det bebådade nya härordningsförslaget skall behöfva inverka på den nu föreliggande frågan. Underofficerare komma vi väl alltid att behöfva, hurudant härordningsförslaget än må blifva. Det är under alla förhållanden af stor vikt, att vi få en underofficerscorps, som är något så när belåten med sin ekonomiska ställning och till följd deraf kan med lif och lust egna sig åt sin tjenst. Men såsom ställningen nu är, då underofficern måste gå under trycket af den verkligen svåra ekonomiska belägenhet, i hvilken han befinner sig, kan han icke hysa det intresse för tjensten, som är af nöden. Härtill kommer, att då denna befälscorps står närmast manskapet, så måste manskapets disciplin till stor del bero på underofficerscorpens duglighet. Äfven från denna synpunkt böra vi icke neka att tillmötesgå de berättigade kraf, som blifvit af dessa tjenstemän framställda.

Det har här betonats, att underofficerarne vid den värfvade armén äro så strängt upptagna af sin tjenstgöring, att de icke kunna få tillfälle att skaffa sig några biförtjenster. Jag kan vitsorda, att så är förhållandet inom alla garnisonsstäder, der det för öfrigt är ganska dyrt att lefva. En sergeant af första klassen har i årsinkomst omkring 888 kronor, deraf 200 kronor till beklädnad, men dessa 200 kronor förslå icke till den dyrbara uniform, som de äro tvungna att hvarje dag slita. Det skulle vara honom en stor hjälp, om han finge använda civil dräkt, men han får det icke, utan är tvungen att bära uniform.

Här har sagts, beträffande den indelta arméns underofficerare, att de icke äro i behof af löneförhöjning, därför att de kunna förskaffa sig inkomster på privat väg. Jag behöfver icke upprepa, hvad redan af andra talare blifvit anfördt, nemligen att den långa tjenstgöringstiden, som stigit betydligt efter den senaste löneregleringen, har i väsentlig mån inskränkt tillfället för dem att förskaffa sig biförtjenster. Jag tror knappast, att en underofficer kan antagas till någon fast anställning, utan är han hänvisad till tillfälliga biförtjenster, som han möjligen kan förskaffa sig, men sådana stå långt ifrån alltid till buds. Här har särskildt nämnts en biförtjenst, nemligen bränvinskotrollörsförordnanden. Möjligen kan det vara förhållandet på en och annan ort, att sådana erhållas af underofficerare, men på den ort jag tillhör är detta mycket sällsynt, utan i allmänhet är det der antingen civila tjänstemän eller officerare, som erhålla dylika förordnanden.

Beträffande underofficerarnes rotetjenstgöring tror jag också, att den ökats särskildt genom det nya tjenstgöringsreglementet. Hvad särskildt angår kavalleriet har, sedan kronan 1885 öfvertog anskaffningen af beklädnadspersedlarne, rotetjenstgöringen ökats derigenom, att underofficeren efter hvarje möte måste resa omkring inom sqvadronsområdet och se efter, att persedlarne blifvit behörigen inlagda och förseglade, och dessa resor få underofficerarne sjeliva bekosta sig. Det är ett ganska drygt onus, som inkräktar ännu mera på deras svaga aflöning.

Jag hade hoppats, att utskottet skulle bifalla Kongl. Maj:ts förslag oförändradt, men när jag fick läsa utskottets betänkande, fann jag, att så icke var förhållandet, och att blott en mycket svag majoritet förefans för ökningen till 80 öre. Helst skulle jag naturligtvis önska bifall till Kongl. Maj:ts proposition, men, efter den utgång frågan tagit i utskottet, anser jag det fåfångt, hvarför jag, herr talman, inskränker mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr A. Ryding: En talare på skånebanken yttrade, att jag skulle hafva handlat inkonseqvent, då jag 1883 föreslog en dag-aflöning af 30 å 40 öre, men nu önskade dess fastställande till 1 krona. Jag ber om ursäkt, om jag icke uppfattat hans yttrande riktigt, men jag tror att detta var dess innehåll. Som jag icke vill synas inkonseqvent, så ber jag att till förklaring få säga, att grunderna för sergeanternas aflöning enligt 1883 års förslag voro desamma som uti 1875 års förslag. Sergeanterna skulle enligt det-

*Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)*

Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.

(Forts.)

samma räknas till manskapsklassen, såsom framgår af det då framlagda förslaget om underofficerarnes löneförmåner. Det heter der: »Fast aflönad korpral (konstapel) erhåller en lön af 20 kronor i månaden samt, då han är inkallad till tjänstgöring vid trupp, kvarter in natura, underhåll, beklädnad, utredningspersedlar m. m. jemte en kontant dagaflöning af 25 öre.

De fast aflönade sergeanterna delas i två löneklasser sålunda, att hälften tillhör första och hälften andra klassen. De erhålla samma förmåner som fast aflönad korpral med den skilnad, att lönen bestämmes för sergeant af 2:dra klassen till 30 kronor och för sergeant af 1:sta klassen till 40 kronor i månaden, samt dagaflöningen till 40 öre», hvilket af Riksdagens Andra Kammare ansågs böra höjas. Det var på grund deraf att underofficerarne enligt detta förslag skulle bo, födas och beklädas tillsammans med manskapet, som deras dagaflöning kunde föreslås till ett så lågt belopp som 30 å 40 öre. Men förhållandena äro nu helt andra, och man får taga hvarje sak sådan den är.

Jag skall vidare be ett få bemöta ett yttrande af talaren på gefleborgsbänken, herr Olof Jonsson. Han uppträdde till försvar för de i detta hänseende nu utgående anslagsbeloppen på grund af vissa af honom angifna siffror i — såsom han uppgaf — den vid sistlidne riksdag antagna staten för en ny trängbataljon och angaf på samma gång, att dessa siffror endast skulle afse antalet dagar för tjänstgöring med stamtruppen. Men jag ber att härvid få erinra, att i trängen hafva underofficerarne icke blott tjänstgöring med stamtruppen 30 dagar, utan äfven tjänstgöring med bevärningen, och bevärningen vid trängen är så stor, att den måste inkallas i 3 omgångar. Läger man nu dessa tjänstgöringsdagar till, så blir förhållandet helt annat.

Jag har ansett mig skyldig att göra dessa meddelanden.

Herr Anderson i Himmelsby: Då jag är den ende af denna kammares ledamöter, som med min röst bidragit till det förslag, som statsutskottet i denna punkt framlagt, skall jag be att få yttra några ord.

Jag anhåller först att få tillkännagifva, att då denna fråga förekom till behandling på afdelningen, voro afdelningens samtliga ledamöter af den uppfattningen, att något borde göras i detta fall. De hyste den åsigten, att dessa underofficerares löner i jämförelse med deras tjänstgöring vore allt för låga, i synnerhet om man toge hänsyn till att de under sin tjänstgöring vanligen måste lefva ute på platser, der lefnadskostnaderna äro temligen dyra. Inom afdelningen framställdes åtskilliga förslag. Första Kammarens ledamöter höllo på Kongl. Maj:ts förslag, då deremot ett par af dem, som voro från Andra Kammaren, föreslogo, den ene 70 öre, den andre 50 öre efter 5 års tjänstgöring och 75 öre efter ytterligare 5 års tjänstgöring. Detta senare ansågo emellertid de militärer, som sutto på afdelningen, icke lämpligt. Resultatet blef emellertid, att Första Kammarens ledamöter förklarade sig villiga att ingå på dagaflöningens sättande till 80 öre, hvilket äfven biträdtes af Andra Kammarens ledamöter

inom afdelningen. När sedan afdelningens förslag kom till behandling inom statsutskottet, uppträdde åtskilliga deremot och bland dem ett par af de talare, som nu i kammaren uppträdt mot utskottets förslag. Den förste, som här uppträdde i sådan rigtning, var äfven den förste, som uppträdde der, och han gjorde der, liksom här, det medgifvande, att det framställda förslaget möjligen vore berättigadt och med billigheten öfverensstämmande. När sedan öfverläggningen var slutad och proposition framställdes huru vida afdelningens förslag skulle godkännas eller afslås, så afgjordes saken genom omröstning. Jag blef då den ende af denna kammares ledamöter, som biträdde afdelningens förslag. Jag antager, att kamraterna på afdelningen, från denna kammare, som förut omfattat dess förslag, hade mellan frågans behandling på afdelningen och i utskottets plenum fått upplysningar, som gäfvö dem anledning att icke hålla på afdelningens förslag. Jag för min del hade icke fått några sådana upplysningar och vidhöll därför min förutvarande åsigt.

Jag är icke fackman och kan därför icke bedöma, huru vida behovet af löneförbättring är stor eller icke, men jag tror dock för min del, att de nu ifrågavarande tjänstemännen vid löneregleringen tör hända blefvo något styfmoderligt behandlade i jemförelse med öfriga tjänstemän. Om man dertill lägger, att, som jag nyss sade, de under sin tjenstgöring nödgas att lefva ute, skilda från hemmet, bland kamrater och vänner, tror jag att det kan hända, att deras aflöning icke räcker till för att tillgodose deras nödvändiga behof. Man torde möjligen kunna invända, att de få lefva sparsamt. Jag tror nog att, äfven om de skulle få den här föreslagna dagaflöningen, de ändå icke skulle få råd att slösa, om de skulle få det att gå i hop med inkomster och utgifter. Ty jag har fått den uppfattningen, att det kostar mer att lefva ute bland kamrater, än om man får lefva i sitt hem. Detta är anledningen, hvarför jag biträdt det förslag, som blifvit framlagdt. Något yrkande skall jag icke göra, men jag får förklara, att jag kommer att rösta för utskottets förslag, om omröstning skulle komma i fråga.

Herr Persson i Mörarp: Jag skall be att först och främst få afgifva den förklaringen, att det hufvudsakliga skälet till att jag anmält mig som reservant har varit den omständigheten, att man från alla håll hört uppgifvas, att vi med det allra snaraste och kanske redan under innevarande års riksdag hafva att vänta ett nytt härordningsförslag. Det har nemligen ganska länge stått klart för mig, som, under loppet af åtskilliga år deltagit i Riksdagens förhandlingar, att man sväriligen kan antaga något förslag, som afser någon större förändring i de bestående löneförhållandena utan att, som erfarenheten visat, förrycka löneförhållandena på andra håll.

Sedan jag förutskickat denna anmärkning, ber jag att få säga, att herr statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet enligt min uppfattning ställt denna fråga på sin rätta punkt, då han förklarade, att hufvudfrågan är, om man med nu varande löneförhållanden kan finna lämpligt folk till ifrågavarande platser. Men om detta varit hufvudfrågan, då synes det mig, som om man bort kunna

*Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.*
(Forts.)

Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)

anföra något starkare skäl än hvad här äro anförda för förhöjning i dagaflöningen. Ett af de väsentligaste skäl, som blifvit framhållna så väl af generalbefälhafvaren i andra militärdistriktet, som först framkommit med framställningen, som från herr statsrådets egen sida, är det, att de ifrågavarande personerna äro de jemförelsevis sämst lottade af arméns löntagare. Men beviljas den ifrågasatta ökningen i dagaflöningen, lär det väl ovilkorligen inträffa att, om då icke dessa sergeanter m. fl. längre skulle hetas vara den sämst aflönade klassen, så skulle det återstå en andra klass, som i stället vore det och för hvilka man skulle framdraga enahanda skäl för förbättrande af deras lönevillkor. I det fallet hafva vi tillräcklig erfarenhet för att veta, att sådana framställningar icke skola uteblifva.

Ett skäl, som, efter min uppfattning, varit mera kraftigt och hvilket bort anföras, hade varit om man kunnat påstå och bevisa omöjligheten att med nuvarande aflöningsförhållanden kunna erhålla lämpliga aspiranter till ifrågavarande platser. Ingen har emellertid framkommit med ett sådant skäl, utan alla, som yttrat sig i denna fråga, hafva tvärt om förklarat, att det icke lede något tvifvel om att ju icke underofficerarne vid våra regementen utgjordes af fullt lämpligt, dugligt och godt folk. Kunde man — jag upprepar det — säga att man icke kan få lämpliga aspiranter under nu rådande aflöningsförhållanden, så skulle deri enligt min åsigt ligga ett starkt skäl, som talade för en löneförhöjning; men något sådant skäl har icke under den nu förda diskussionen framdragits och icke heller framhållits i den kongl. propositionen.

I afseende på sergeanternas aflöningsförhållanden kan jag för öfrigt icke underlåta att i fråga om de siffror, som förekomma i den kongl. propositionen, anmärka, att det utan tvifvel varit lämpligt och mera upplysande, om dessa siffror anförts mera fullständigt än som de nu föreligga. Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet yttrar i den kongl. propositionen att, om man »*bortsåge* från de små lönetillägg af respektive 12, 36 och 60 kronor, som utginge till sergeanterna vid värfvade armén och 2:dra klassens sergeanter vid beväringstrupperna, och om man vidare *bortsåge* från beklädnadsersättningen, så vore den fasta lönen för sergeanterna vid hela armén numera lika samt utgjorde för sergeanter af första klassen 360 kronor och för dylika tjänstemän af andra klassen 240 kronor.» Ja, om man bortser derifrån; men om man deremot *icke* bortser från dessa förhållanden, så inträffar ett helt annat resultat, och man kommer till helt andra siffror. Jag skall taga mig friheten att nämna några. Den *värfvade arméns* underofficerare åtnjuta följande aflöningsförmåner, nemligen: sergeanter af 1:a klass lön 360 kronor, dagaflöning, beräknad efter 40 öre om dagen för hela året, 146 kronor, beklädnadsersättning vid flertalet regementen 200 kronor, vid lifgardet till häst 250 kronor och vid Kronprinsens husarregemente 225 kronor. Dessutom åtnjuta de särskildt lönetillägg af 1 krona i månaden eller 12 kronor för år, hvilket lönetillägg dock vid kavalleriet utgår med 3 kronor per månad eller 36 kronor för år. Härtill kommer portion, som de ega rätt att utfå in natura, eller också ersättning dertill, beräknad efter 50 öre om dagen, 182 kronor 50 öre per år; eller

sammanlagdt 900 kronor 50 öre per år. Dertill kommer inqvartering in natura, hvilken är olika på olika ställen. Utgår den icke in natura, så erhålles kontant ersättning i Stockholm med 150 kronor, i Göteborg med 95 kronor och i rikets öfriga städer med 48 kronor. Således kan ju icke förnekas, att förutom inqvarteringsförmån och servis aflöningsförmånerna för sergeanter af 1:a klass utgöra 900 kronor 50 öre. För sergeanter af 2:a klassen uppgå dessa löneförmåner till en siffra af 780 kronor 50 öre, eller 200 kronor mindre.

Vid indelta armén utgöras aflöningsförmånerna af lön 360 kronor, dagaflöning, här beräknad för 60 dagar, 24 kronor, tjänstgöringspenningar under förrättningar vid roten 200 kronor, beklädnadsersättning 120 kronor och portion för 60 dagar eller — enligt samma värde af 50 öre per dag — 30 kronor och alltså tillhopa 734 kronor. Dessa siffror taga sig något annorlunda ut, mot då man ser dem nakna i den kongl. propositionen.

Jag vågar tro att de af mig nu uppgifna siffrorna äro rigtiga, men har ansett mig böra nämna dem, emedan jag förmodar att åtskilliga ledamöter inom denna kammare icke hafva reda på dessa förhållanden. Det är nemligen ingen så lätt sak att få reda derpå. Att börja med tillsporde jag ett par officerare, men dessa sade att de icke kunde lemna några säkra upplysningar. Derfor torde det vara ursäktligt, om icke-fackmän hafva så synnerligen stor känedom om dessa förhållanden.

En talare har påpekat, att dessa underofficerare stå i betydligt sämre ställning än underofficerarne vid flottan. Detta må i viss mån vara sant, men det finnes också andra afseenden, der de hafva väsentliga fördelar framför flottans underofficerare. Jag tillåter mig fråga, om det finnes någon statens tjänsteman, som har samma lyckliga förmån som dessa underofficerare, hvilka vid en ålder af femtio år och således innan ännu krafterna gemenligen äro utömda få afsked med en pension, för 1:a klass sergeanter uppgående till omkring 510 kronor, hvilket belopp för en person med små anspråk och väl använt torde kunna anses vara någorlunda tillräckligt för att betrygga hans ålderdom. Till erhållande af denna pension bidrager han sjelf med omkring 20 kronor 40 öre årligen. För underofficer af 2:a klassen utgör pensionen 360 kronor och årliga bidraget 14 kronor 40 öre. Då alltså årsafgifterna icke äro högre, torde de vara väl betalda genom den pension, som för dem erhålles.

Vill man något taga hänsyn till dessa omständigheter, så vill det synas, som om man haft skäl för att icke under nuvarande förhållanden bifalla Kongl. Maj:ts framställning, vare sig i den form, under hvilken densamma i den kongl. propositionen föreligger, eller i det skick, hvori den blifvit framlagd i utskottets betänkande. Jag anhåller således att få instämma med dem, som yrkat afslag å så väl Kongl. Maj:ts som utskottets förslag.

Herr *Ersson* i Vestlandaholm instämde i detta yttrande.

Herr *Andersson* från Malmö: I motsats mot den föregående talaren skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag. Jag

*Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)*

*Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)*

tror att ingen gerna kan tillvita mig att i allmänhet rösta för de högre anslagen å hufvudtitlarne, utan har jag nästan ständigt ställt mig på sparsamhetsvännernas sida. Men denna min sparsamhet har dock icke fört mig så långt att jag, då jag funnit ett anslag vara af behöfvat påkalladt, icke ansett mig oförhindrad att rösta för det-samma. Och om något förslag under fjerde hufvudtiteln kan sägas vara fotadt på rättvisa och billighet och såsom sådant bör bifallas, är det väl just det, som nu föreligger.

En stor del af de skäl, som jag tänkt åberopa, hafva redan blifvit af flere föregående talare framställda, hvarför jag icke skall tillåta mig att taga kammarens tid i anspråk med att åter upprepa dem. Ett par saker ber jag dock att särskildt få betona. Det kan sålunda icke förnekas att dessa underofficerare, som lefva i de större städerna och hafva familj, för närvarande endast med svårighet kunna slå sig fram, i synnerhet som deras tid på senare åren mer och mer tagits i anspråk på regementet, hvarför de ej, såsom förut, kunna förskaffa sig några biförtjenster, hvilket jemte det förhållandet att prisen på lifsförnödenheterna stegrats med 20 å 25 procent bidragit till att göra deras ekonomiska ställning sämre än förut.

Man har här anställt jemförelser mellan underofficerarne vid landt-armén och underofficerarne vid flottan samt framhållit de senares bättre aflöningsförhållanden. Men icke nog härmed. Det finnes ofantligt många andra, som innehafva mera underordnade befattningar, såsom exempelvis sjöfullsvaktmästarne, konduktörerna vid statens jernvägar m. fl., ja till och med om man går så långt ner på skalan som till vaktmästarne i de flesta embetsverk, så skall man finna jemväl dessa vara mycket bättre aflönade än underofficerarne vid vår landtarmé.

Såsom tillhörande en af Sveriges större städer, nemligen Malmö, har jag varit i tillfälle att lära känna, under hvilka förhållanden en stor del sergeanter och öfriga underofficerare vid Kronprinsens husar-regemente existera, och jag kan försäkra herrarne att de ofta hafva att kämpa med ekonomiska bekymmer.

Det skulle icke falla mig såsom sparsamhetsvän in att yrka bifall till ett förslag, om hvilket jag icke visste att det vore af verkligt behof påkalladt. Andra Kammaren har i allmänhet vid många tillfällen visat prof på sparsamhet, och man bör hålla kam-maren räkning derför. Men jag tror att, i fall Andra Kammarens ledamöter bifölle statsutskottets föreliggande förslag, de icke skulle behöfva befara att blifva utsatta för något klander från folkets sida, hvarför jag vågar hoppas att kammaren vill godkänna utskottets förslag, till hvilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Bruzelius: Äfven jag vill med min röst understödja stats-utskottets föreliggande förslag, för hvilket flere af kammarens leda-möter andragit många, i min tanke behjertansvärda skäl, hvilka enligt min åsigt icke heller blifvit vederlagda. Jag kan visserligen icke i likhet med de militärer, som här uppträdt, åberopa mig på någon fackkunskap i ämnet, men deremot har jag lefvat 20 år i garnisonsstaden Kristianstad och har under denna långa tid varit i

tillfälle att följa underofficerarnes vid Vendes artilleriregemente verksamhet.

Så vidt jag vet har deras verksamhet alltid varit kännetecknad af en pligttröhet, som icke svikit, och af en skicklighet, som förtjenar allt beröm. I likhet med herr Bratt kan jag vitsorda, att deras tjenstgöring varar nått opp från morgon till qväll. Under sådana förhållanden kan den begärda löneförbättringen väl icke anses vara annat än högst välförtjent, och den är i följd af de drygare lefnadskostnader, som senare tider medfört, också högst behöflig.

Jag hoppas därför, att kammaren genom bifall till statsutskottets förslag skall räcka dessa statens tjenare en hjälpsam hand i deras kamp för tillvaron. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Mankell: Jag vill endast göra några korta erinringar och skall då till en början anmärka, att en ärad talare såsom skäl för löneförhöjningen anförde, att *samtliga* generalbefälhafvare, utom en, tillstyrkt densamma. Men så vidt jag kunnat rätt läsa både Kongl. Maj:ts proposition och utskottets utlåtande, är det deremot endast *en* generalbefälhafvare och chefen för artilleriet, som tillstyrkt löneförbättringen. — Detta är i alla fall en småsak. Men hvad som torde vara viktigare är den gjorda anmärkningen, att flottans underofficerare hafva 1 krona 50 öre om dagen, då arméns underofficerare icke hafva mer än 40 öre. Jag har emellertid fått veta anledningen till detta förhållande, hvilken är att flottans underofficerare vanligen tillika äro uppbördsmän med ansvarsskyldighet, hvarför helt naturligt är att de måste vara bättre aflönade.

Hvad jag likväl nu egentligen vill säga är följande: Man har såsom i synnerhet talande och öfvertygande skäl för löneförbättringen anført, att öfningarna och tjenstgöringen ständigt ökats för underofficerarne. Men hvem är det då, som påbjudit denna ständigt ökade öfning och tjenstgöring? Jo, det är Kongl. Maj:t, som på administrativ eller rättare sagdt kommandoväg gjort detta; och sedan så skett, kommer Kongl. Maj:t nu till Riksdagen med räkning å högre löneförmåner. Är Riksdagen då skyldig att betala denna räkning, i afseende å hvars upphof densamma icke blifvit hörd? Det är denna fråga jag tager mig friheten att framställa till kammarens begrundande. Enligt mitt förmenande är Riksdagen *icke* skyldig att betala dylika räkningar; ty då kunde Kongl. Maj:t sedan oupphörligen öka öfningarna och tjenstgöringen för icke blott de lägre graderna, utan för alla, och derefter skulle Riksdagen vara skyldig betala kostnaderna därför. Hvart skulle sådant taga vägen? Just denna löne-regleringsfråga synes mig utgöra ett varnande exempel, och jag tror det icke vore ur vägen, om Andra Kammaren hellre sökte stämma i bäcken än i ån samt genom ett afslag gifve till känna, att den icke vill betala räkningar, i afseende på hvilkas tillkomst den icke blifvit hörd.

Detta utgör för mig ett ytterligare skäl att yrka afslag på utskottets förslag.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Jag hade visserligen icke tänkt att vidare be-

Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)

Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)

svära kammaren i denna fråga, då jag nog tillräckligt många gånger torde komma att göra det under debatten om denna hufvudtitel. Jag har väl gjort en del anteckningar för att bemöta vissa talare, men jag vill nu endast fästa mig vid den siste talarens yttrande. Han sade, att Kongl. Maj:t pålagt underofficerarne ökad öfning och tjenstgöring och sedan skrivit räkning på Riksdagen å kostnaderna. Ja, detta låter ju mycket bra, men det är icke fullständigt öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Det är endast delvis sant. När jag nyss hade ordet, sade jag, att ett af de viktigaste skälen för den ökade tjenstgöringen vore den ökade rekryteringen vid de värfvade trupperna. Förut var det ett fåtal rekryter, 10 å 12 på hvart kompaniområde, och då behöfdes icke så många underofficerare i tjenstgöring. Men hurudan var då truppen? Jo, ofta dålig, därför att moralen derinom var dålig, hvilket hade sin grund deri, att karlen låg för länge i tjenst. Han förföll till en viss grad och kunde sedan icke förtjena sitt bröd, därför att han var bortskämd. Men detta har till stor del förändrat sig på de senare åren till gagn för armén icke blott i militäriskt utan äfven i socialt hänseende. Detta är en sak, som bidragit till underbefälens ökade tjenstgöring, utan att Kongl. Maj:t gjort något deråt. Förr kunde rekryterna värfvas för 5 å 6 år, men numera vilja de icke taga längre än 2 å 3, högst 4 år, och enligt mitt förmenande är det bättre för ju kortare tid karlen binder sig, ty desto bättre blir han. Vid svea garde är det för närvarande, såsom jag vill minnas, omkring 300 rekryter och på ett af kompanierna är det 34 rekryter. Det är gifvet att det behöfs korpraler och underbefäl för att exercera dessa rekryter, och detta har föranlett ökad tjenstgöring. En annan sak är den ökade utbildning, som pågår. Jag anser nemligen för min skyldighet att söka göra det bästa möjliga af den lilla armé, som vi nu hafva, och då vi nu hafva personer, som ligga i garnison året om, så måste man väl äfven tillse att de göra full nytta och det få de nu från morgon och till qväll. Detta blir åtminstone det billigaste sätt att få dugligt resultat, ehuru det måste klämma på det håll der det är svagast, hvilket just är i afseende å underofficerarnes löneförmåner.

Jag håller, som sagdt, före, att det är krigsstyrelsens skyldighet att söka göra det bästa möjliga af det som finnes.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, framstälde herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å såväl nämnda hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr talmannen tann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt under *mom. a)* i 1:sta punkten af utlåtandet n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit såväl utskottets nämnda hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

*Angående
förhöjning
i dag-
aflöningen
för arméns
sergeanter
m. fl.
(Forts.)*

Omröstningen utföll med 128 ja mot 85 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Under *mom. b)* hemställde utskottet: att Kongl. Maj:ts framställning, i hvad den rörde anställande af en regementsintendent vid Jemtlands hästjägarecorps, icke måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde:

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Eburu jag icke har någon utsigt att Riksdagen skall bifalla detta förslag, då statsutskottet enhälligt afstyrkt detsamma, vill jag dock lägga fram i största korthet de skäl, som föranlett förslaget.

Utskottets skäl för afslag är det, att frågan i dess tanke kunde anstå till dess frågan om en ny härordning komme under öfvervägande. Jag kan icke se att dessa frågor hafva något sammanhang annat än under den förutsättning, att hela Jemtlands hästjägarecorps komme att indragas. Men det kan väl ej tänkas, att med något härordningsförslag Norrland skulle beröfvas allt kavalleri, dess mindre som åtminstone de allra flesta förut framlagda härordningsförslag afsett corpsens ökande till fem sqvadroner. Denna intendentstjenst är alltså af behovet påkallad med vare sig en ny eller gammal härordning.

Det är icke lämpligt att hafva intendenturen vid Jemtlands hästjägarecorps ordnad så, som nu är förhållandet och såsom den allt sedan 1880 varit provisoriskt anordnad. Alla andra indelta corpser inom armén hafva hvar sin intendent, men intendenten vid Jemtlands fältjägarecorps har tillika att sköta intendenturen vid hästjägarecorpser. Men der förekomma delvis helt och hållet olika saker att sköta och olika anordningar, och han hinner ej med båda tjensterna. Fallet har också blifvit, att intendenturen vid ingendera corpser blifvit skött på ett tillfredsställande sätt. Intendenten har icke hunnit in med sina redogörelser på rätt tid, och dessa hafva äfven lemnat ett och annat öfrigt att önska. Det är också helt naturligt att, om man lägger på en person så mycket som denne intendent skall uträtta, han ej kan medhinna allt.

Jag upprepar, att detta är den enda indelta corps i hela armén, som ej har sin intendentur ordnad, och i min tanke blefve de ett par tusen, hvarom här är fråga, inbesparade, derigenom att ekonomien vid truppen kunde skötas på ett bättre sätt än nu är fallet.

Herr Lasse Jönsson: Jag har endast att i korthet få yrka bifall till utskottets förslag. Vid denna frågas behandling inom utskottet uppgafs att ett nytt härordningsförslag redan i år skulle inkomma till Riksdagen, och det kunde ju då visa sig att denna framställning vore alldeles obehöfzig. Det kan vid sådant förhållande ej vara skäl att nu bifalla Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2 och 3.

Lades till handlingarna.

Efter föredragning vidare af *punkten 4*, deri utskottet, med anledning af en inom Andra Kammaren af herr *L. P. Mallmin* m. fl. väckt motion, n:o 18, hemställt, att Riksdagen måtte i skrivelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes föranstalta om erforderliga åtgärder så väl till förekommande och utrotande af smittosamma sjukdomar bland hästarne inom indelta kavalleriets stallar å mötesplatserna som ock för hästarnes vård och behandling i karantän, innan de från mötesplatserna hemsändas till rusthållen, derest smittosam sjukdom under mötestiden uppkommit, äfvensom att Riksdagen måtte till bestridande af kostnaderna för berörda åtgärder bevilja ett förslagsanslag af 5,000 kronor; begärdes ordet af

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Jag får börja med att förklara, att jag icke har något att erinra emot den här föreslagna skrivelsen jemte det dervid bundna anslag af 5,000 kronor, och har jag begärt ordet endast för att meddela några upplysningar.

Beträffande den i den föreliggande motionen åberopade kongl. förordningen af den 23 september 1887, hvilken motionärerna ansett böra följas af arméförvaltningen, ber jag att få nämna, att denna förordning icke eger tillämplighet å den sjukdom, hvarom här är fråga, eller lungröta. Man finner af denna förordning, att den hänför sig till de sjukdomar, som finnas upptagna i förordningens § 1 mom. 1. Der finnas uppräknade vissa sjukdomar, hvaribland boskapspest, elakartad lungsjukdom och rots, d. v. s. ytterst smittosamma och dödande sjukdomar. Kongl. Maj:t kan i dessa fall gifva konungens befallningshafvande rätt att ingripa och låta nedslagta större eller mindre del af en häst- eller kreatursuppsättning emot ersättning af staten. Det är väl gifvet, att en sådan rätt att på statens bekostnad nedslagta kreatur måste vara inskränkt till de fall, der sjukdomen är synnerligen farlig. Det står väl i andra momentet af samma §, att andra sjukdomar än de i första momentet uppräknade äfven kunna dit hänföras. Men det beror då på konungens befallningshafvande att undersöka förhållandet och sedermera anmäla saken hos Kongl. Maj:t. Så har äfven skett med afseende å sjukdomen svinpest, men ej med afseende å någon annan sjukdom. Denna

förordning har sålunda icke kunnat tillämpas i det fall, hvarom här är fråga.

Arméförvaltningen har dock gjort hvad den kunnat, för att akta dessa rusthållshästar. I fråga sålunda om skånska dragonregementets mindre lämpliga stallar i Ystad, der lungsjukdomar ofta förekommit, hafva kostsamma desinfektioner vidtagits i förening med golfvens uppbyggande m. m. Och i fråga om lifregementets husarer, der det i föl visade sig att en del hästar voro behäftade med lungröta, vågade man icke vid upplösning af rekryt- och remontmötet i sistlidne september månad skicka hem hästarne utan en föregående undersökning, utan alla hästarne undersöktes noga, och de friska skickades hem, hvaremot de öfriga behölls qvar så länge, att den sista hästen ej hemsändes förr än tre månader efter mötets slut. Och Kongl. Maj:t har icke heller sedermera funnit lämpligt att skicka innevarande års rekryt- och remontmötes hästar till det illa kända stallet i Örebro, oaktadt de desinfektionsåtgärder, som der kunde i hast vidtagas, utan har i stället skickat hästarne till Sköfde. Vid lifregementets dragoncorps hafva inträffat en del fall af qvarka och annat, men dessa sjukdomar hafva ansetts bero på förkylning under marschen till mötesplatsen. Emellertid hafva i stallarne vidtagits betydliga förbättringar genom lufttrummors anläggning såväl i horisontal som vertikal rigtning samt omfattande dräneringsarbeten. Vid senaste remontmöte förekom icke heller der enligt veterinärs intyg något fall af lungröta. De sista veckorna voro dock der några lungsjuke, hvarför två veterinärer kommanderades dit för att verkställa noggrann besigtning å hästarne, innan de hemskickades. Det befans då, att fyra hästar voro sjuka i lunginflammation, nemligen en officershäst och tre rusthållshästar, hvilka sistnämnda skickades till veterinärinstitutet. Enligt intyg från institutet bade dessa hästar dock endast ensidig lunginflammation, som ej är smittosam, och de blefvo inom kort tid åter friska. Men en af de hästar, som hemskickades, var dock förmodligen sjuk, ehuru det icke vid besigtningen kunde upptäckas, eller också förkyldde han sig på vägen. Det inrapporterades nemligen, att han fått qvarka, och då han hemkom till rusthålllet, utbröt der lungröta. Sådant kan hända och har händt.

Jag har velat yttra detta för att visa, att myndigheterna vidtagit de försigtighetsåtgärder, som kunnat vidtagas. Emellertid kan jag icke neka till att arméförvaltningen drager sig för att vidtaga några dyrbarare desinfektions- eller andra åtgärder, då kostnaderna härtill måste bestridas från vapenöfningsanslaget, som är skäligen knappt. Men om Riksdagen särskildt vill fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på förhållandet och för det åsyftade ändamålet lemna ett förslagsanslag på 5,000 kronor, blir följden den, att arméförvaltningen ännu mer energiskt kommer att ingripa för hämmandet af ifrågavarande sjukdomar.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 5—17.

Biföllos.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkten 19.

Bifölls.

Angående
ifrågasatta
åtgärder för
Göteborgs
befästade
m. m.

Sedan de af utskottet beträffande de ordinarie anslagen under ifrågavarande hufvudtitel gjorda framställningar härmed voro genomgångna, och innan herr talmannen öfvergick till föredragning af de särskilda punkterna rörande ifrågasatta extra anslag, lemnades ordet på begäran till

Herr Bratt, som yttrade: I det statsrådsprotokoll, som åtföljer Kongl. Maj:ts nådiga proposition till innevarande Riksdag rörande statsverkets tillstånd och behof, förekommer såsom ett slags allmän ingress till framställningarna under rubriken »*Extra anslag*» ett uttalande af departementschefen, som påkallat min särskilda uppmärksamhet, hvarför jag ber att deröfver få uttala mig. Man finner på sid. 21 i nämnda statsrådsprotokoll, att departementschefen i högst tänkvärda ord till en början kraftigt betonar, att och hvarför »*den s. k. neutralitetsförklaring icke kan inskränkas till ett blott tillkännagifvande af det neutrala landet, att det har för afsigt att ej inblanda sig i det krig, som hotar att utbryta eller redan utbrutit.*» Häröfver lemnar departementschefen en kort men innehållsrik förklaring och upplyser vidare, att Kongl. Maj:t låtit göra en utredning af särskildt utsedde sakkunnige, enligt hvilken utredning det skulle »*verfordras 9 à 10 millioner kronor*» endast för »*försättande i försvarsgiltigt skick af landets gränsfästningar, anskaffande af fästningsartilleriemateriel och upprättande af nya fasta försvarsanstalter med mera dylikt.*» Efter att hafva framhållit, att hos oss »*det döda försvaret måste komma att erhålla en synnerligen stor betydelse*», öfvergår departementschefen till att påvisa, hvilka kraftiga ansträngningar andra länder under sådana förhållanden göra, och meddelar då den förklaring, som man på åtskilliga håll funnit ganska nedslående, att för oss några dylika kraftiga åtgärder »*icke böra ifrågasättas,*» utan att vi måste hålla oss till de »*mindre anslag*» till landets försvar, hvilka i de årliga budgeterna kunna upptagas, och — fortsätter departementschefen — torde då för närvarande »*ansträngningarna böra rättas derhän, att de fasta försvarsanstalter, som till skydd för vissa särskildt hotade punkter i vårt land redan finnas, fullbordas och förbättras, så att de må komma i fullt försvarsdugligt stånd.*» De platser, på hvilka man då särskildt bör fästa uppmärksamheten — säger departementschefen vidare — äro Stockholm och Karlskrona.

Sedan kommer nu den del af departementschefens yttrande, som särskildt blifvit föremål för min uppmärksamhet. Departementschefen yttrar nemligen: »*Jag förbiser dervid icke, att utom Stockholm och Karlskrona jemväl andra delar af vårt land finnas, hvilka — —*

— — komma att kräfvä omfattande försvarsåtgärder. Jag tänker härvid företrädesvis på Gotland och Norrland.»

Bland dess »andra delar» af vårt land, som således böra blifva föremål för »omfattande försvarsåtgärder», nämner departementschefen icke rikets hela vstra kust; och den försvarsåtgärden att stänga inloppet till Göteborg för den förste, bäste fiendtlige kryssare, som redan vid ringaste, oss hotande politiska konflikt skulle vilja gå dit in och bombardera eller brandskatta staden, den åtgärden beröres icke med ett enda ord, hvaraf man skulle kunna sluta, att herr departementschefen för sin del gifver frågan om Göteborgs försvar en alldeles underordnad betydelse. Jag lemnar derhän, huru vida denna slutsats är riktig, och för min enskilda del har jag till och med anledning tro att så icke är fallet. Men, som jag dt, denna slutsats kan dragas, och efter hvad jag har mig bekant har den verkligen också blifvit dragen ur departementschefens här omhandlade yttrande, hvaraf ock detta mitt inlägg framkallats.

För två år sedan väcktes i Första Kammaren en motion, som åtminstone till sitt allmänna syfte syntes mig i hög grad beaktansvärd, en motion, som gick ut på, att åtgärder skulle vidtagas till Göteborgs försvarande från sjösidan. Då denna motion här i kammaren debatterades, fick jag tillfälle att närmare utveckla mina åsikter om den oafvisliga nödvändigheten af kraftigare åtgärder i berörda riktning, och detta icke blott ur lokal synpunkt, ehuru många dyrbara lokala intressen i Göteborg äro till finnandes, utan ock på grund af de högst betydliga kommersiella och ekonomiska intressen för hela vårt land, som i denna handelns brännpunkt inom Sverige förefinnas.

Åberopande hvad jag i nämnde debatt anförde, skall jag nu icke vidare inlåta mig på sjelfva ämnet. Men då det synes mig uppenbart, att en erinran om vigten af Göteborgs försvar ej kostar mer än en liknande erinran med afseende på Gotland och Norrland; då vidare enligt mitt förmenande på hela vår vidsträckta kust icke finnes någon punkt, som för närvarande är på samma gång så sårbar och så dyrbar som just Göteborg; och då slutligen jag tror att, hvad vår neutralitet beträffar, den kan kränkas lika väl på vestkusten som i Östersjön, och det till och med icke synes osannolikt, att en neutralitetskränkning lättast kan komma i fråga der, hvarest den mest strafflöst kan ske och på samma gång lemnar det rikaste utbytet, har jag åtminstone velat, genom att göra denna erinran, hålla frågan om Göteborgs försvar vid lif.

Jag har, herr talman, naturligtvis icke något yrkande att framställa. Men jag vill tillägga, att om herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet skulle finna lämpligt att lemna någon förklaring med anledning af dessa mina ord, skulle icke blott jag utan, efter hvad jag vet, mången annan dertför blifva honom tacksam.

Vidare anförde:

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Den föregående talaren har starkt betonat vigten af att

Angående
ifrågasatta
åtgärder för
Göteborgs
befästande
m. m.
(Forts.)

Angående
ifrågasatta
åtgärder för
Göteborgs
befästade
m. m.

befästa och försvara Göteborg, och han har dervid framhållit att jag i mitt yttrande till statsrådsprotokollet icke nämnt något särskildt om Göteborg, utan att jag företrädesvis tänkt på Gotland och Norrland.

Vid tillfället för detta mitt uttalande var naturligtvis icke Göteborg förbisedt. Men jag har för min del icke kunnat komma till någon annan slutsats än den, till hvilken jag i detta uttalande kommit, och jag tror, ja, jag vet att ganska många militärer hysa samma uppfattning som jag. Det är klart att en fiende, som kommer med en flotta, kan tillfoga oss mycken skada vid Göteborg. Han kan gå dit in med sina pansarskepp och åstadkomma mycken förödelse: han kan förstöra varfven, bombardera staden och brandskatta densamma. Detta är en sak, som djupt måste kännas öfver hela Sverige, och jag har därför för min del mycket stort intresse att Göteborg skulle kunna försvaras. Men då fråga är om att ett land skall försvaras *i dess helhet*, måste man se saken i så stora drag som möjligt. Här har Kongl. Maj:t talat om att man i första hand måste komplettera och bestycka befästningarna vid Stockholm och Karlskrona. Hvad svaret derpå beträffar, få vi höra i dag, huru det i Andra Kammaren kommer att utfälla. Det antyddes nyss, att Kongl. Maj:t icke hade bort hålla sig till de ordinarie anslagen, utan att han bort slå in på lånevägen, som många andra stater gjort, för att sätta fästningsväsendet i ordning. Men om man läser statsutskottets utlåtande med tillhörande reservation, tyckas åtminstone denna kammars ledamöter icke anse att någon stor brådska der vid lag är för handen, då de på det begärda anslaget till kanoner för Vaxholm afprutat 700,000 kronor och strukit det nya verket vid Kungsholmen. Under sådana förhållanden och då väl något måste göras för Gotland och Norrland, frågas huru snart man skall kunna komma och begära anslag till Göteborgs befästade.

Med anledning af den motion, som nyss blifvit nämnd, företogs en utredning af sättet och kostnaderna för Göteborgs befästade. Det har visserligen framstälts flera dylika förslag förut, men man har ansett det lämpligast att verkställa ny utredning, ty förslagen blifva föråldrade, och här var dessutom fråga om att förslaget skulle göras med iakttagande af största möjliga sparsamhet. Detta förslag har nyss inkommit, ehuru för sent för att kunna göras till föremål för Riksdagens pröfning, i fall det hade befunnits lämpligt. Den beräknade kostnaden för Göteborgs befästade går enligt denna utredning till $2\frac{1}{4}$ millioner kronor. Detta är ju icke någon summa att tala om, när man jemför den med de kostnader, som en mängd andra länder nedlagt på sina befästningsarbeten. Jag har antecknat några sådana siffror, som jag ämnat anföra med anledning af förhållandena vid Aspö, och jag kan ju nu meddela dem. Danmark beräknar kostnaderna för hufvudstadens befästade samt bestyckning till 52 millioner kronor, hvaraf redan 14 millioner äro använda. Holland har i 5 års tid anslagit 14 millioner kronor om året för befästningsarbeten. Rumänien har för försvaret af sin hufvudstad beviljat 100 millioner, hvilka visserligen icke ännu äro använda, men som upparbetas undan för undan. Och Belgien har till sina befästningar, enligt olika uppgifter, anslagit 50 å 100 millioner kronor. Jag vill nu icke tala om

Tyskland eller Frankrike, som vid dylika militära anslag alltid röra sig med hundratals millioner. Af dessa jemförelser torde framgå, att siffran $2\frac{1}{4}$ millioner visst icke kan kallas för stor, men jag misstänker dock, att den öfrefaller denna kammars ledamöter ganska betydlig. Men det är icke nog med att stället är befäst och att det finnes kanoner på fästningen. Det måste äfven finnas någon, som sköter dessa kanoner, det måste finnas fästningsartilleritrupp och mycket fästningsartilleritrupp. Vi hafva nu en fästningsartillericorps på Vaxholm, ehuru till största delen bestående af beväring, och vi hafva ett ganska tarfligt fästningsartilleri på Gotland. I Karlskrona hafva vi deremot intet fästningsartilleri; man måste för de kanoner, som der finnas och landförsvaret skall servera, blottande Karlsborg, hemta artillerister derifrån. Skola vi hafva en befästning i Norrland, så behöfves äfven der fästningsartilleri. Det behöfves alltså mycket fästningsartilleri, och huru man skall få det utan att ingå på värnpligten, förstår jag icke.

För öfrigt finnes det äfven andra städer än Göteborg, som det vore önskligt att få befästa. Göteborg är visserligen den viktigaste, men det finnes äfven andra kuststäder, såsom Malmö, Kalmar, Norrköping, Gefle — der dock en sådan åtgärd vore jemförelsevis lätt — Sundsvall, Luleå med flere norrländska städer, der det finnes stora trävaruupplag. Men när man vill försvara ett land med 200 mil lång kuststräcka, så får man tänka på den gamla satsen, att den, som vill försvara allt, försvarar ingenting. När man har en armé, som icke är stor nog för landets vidsträckthet, och icke god nog därför att den till mer än hälften består af personer, som icke fått mer än 40 dagars öfning, så måste man tänka sig försvaret ordnadt på det sätt, att det är blott de vitala delarne, om jag får begagna det uttrycket, som kunna försvaras. Det är företrädesvis de ställen, der landets sjelfständighet och odelbarhet hotas och der freden kommer att dikteras, som man bör tänka på att försvara, ty gäller det Sveriges vara eller icke vara, då får man låta städerna brinna. Och om några tiotal millioner skulle riskeras, så får detta icke väga något i vägskålen, då det gäller landets sjelfständighet. Vi hafva det icke så ordnadt, att vi kunna skydda äfven våra städer. Detta är det svar, som jag har att lemna.

Jag skulle vilja säga ännu en sak. Jag har många gånger tänkt på detta städernas försvar. Jag tror icke, att det finnes mer än ett sätt att drägligt försvara dem, nemligen på frivillighetens väg. Dessa städer, särskildt Göteborg, hafva en massa smärre ångbåtar, och dessa kunna apteras till stångminbåtar. Materiel kunde man delvis utfå från kronans förråd, delvis kunde man skaffa sig den sjelf, ty den är jemförelsevis billig. Kommer då ett fiendtligt fartyg in i dessa tränga färvatten och i all synnerhet om det kommer att ligga kvar der öfver natten och det då angripes af ett tiotal sådana båtar, bemannade med dugliga kaptener, maskinister och ingenjörer, som det finnes godt om i dessa städer, personer, som verkligen äro färdiga att offra lifvet, ty det fordras, då kommer det fiendtliga fartyget icke derifrån. Och vet man, att denna fara hotar, så aktar man sig för att löpa in der.

Angående
ifrågasatta
åtgärder för
Göteborgs
befästning
m. m.
(Forts.)

Angående
ifrågasatta
åtgärder för
Göteborgs
befästade
m. m.
(Forts.)

Vidare skulle man, hvad de norrländska städerna beträffar — för Göteborg lämpar det sig icke — kunna från kronans förråd utfå fästningsartillerimateriel, visserligen äldre, men användbar mot opansrade kryssare, som ej äro beväpnade med så utmärkt artillerimateriel. Dessa kanoner kan man uppställa bakom uppkastade jordverk och derifrån hålla fienden på afstånd.

Jag tror, att man måste se sanningen midt i ansigtet, och därför har jag ansett mig böra i statsrådsprotokollet inskränka mig till att påpeka dessa punkter, hvilka jag tror, att armén i första hand måste försvara.

Herr Mankell: Jag hade icke ämnat yttra mig i detta ämne, förr än nästa punkt blifvit föredragen, men då tvenne talare redan vidrört densamma, så må det äfven förunnas mig att derom yttra några ord.

I likhet med den förste talaren har äfven jag känt mig något öfverraskad af herr statsrådet och chefens för kongl. landtförsvarsdepartementet ingress i statsrådsprotokollet till de extra anslagsfordringarna. För så vidt man rätt skall förstå dess innehåll, vill det synas som om de 9 à 10 millioner, som äro beräknade för neutralitetsrustningar, skulle vara ifrågasatta att användas uteslutande för det döda försvaret, d. v. s. för fästningar med deras bestyckning. Redan detta förhållande har varit egnadt att ingifva förvåning. Ty jag hade antagit, att af dessa summor åtminstone en del skulle kunna anslås till arméns mobilisering vid tillfälle, då neutraliteten blefve hotad. Men derom förmäles i statsrådsprotokollet ingenting. Deremot är en dylik tanke uttalad i den af herr Alin väckta motionen, der det antydes, att åtminstone 3 millioner af dessa 10 skulle anslås till arméns mobilisering, men det öfriga användas till det s. k. döda försvaret. Det är möjligt, att jag i afseende å denna min förmodan beträffande herr statsrådet och chefens för landtförsvarsdepartementet verkliga afsigter misstager mig, men då herr statsrådet sjelf är närvarande, kan han i så fall meddela upplysning derom.

Men äfven detta oafsedt har det förefallit mig särdeles anmärkningsvärdt, att en så vigtig punkt som *Göteborg* alldeles icke blifvit omnämnd bland de ställen, som skulle befästas. Och då jag var den, som vid föregående riksdag väckte förslag om Göteborgs skyddande åt sjösidan, må det icke förundra någon, att jag funnit nämnda uraktlåthenhet besynnerlig. Derjemte är ej heller ett enda ord nämnt om *Stockholms* försvar åt landsidan. Såsom jag flere gånger i Första Kammaren varit i tillfälle att nämna, kan *Stockholm* dock lätt öfverrumplas genom en mindre landstigen trupp, hvilket, då på landsidan intet skydd finnes i befästningsväg, kan ske på några timmar.

Dessa båda punkter hafva syns mig vara de mest blottade, om någon skulle vilja kränka vår neutralitet. Och på samma gång de i strategiskt hänseende äro de vigtigaste, utgöra de tillika rikets förnämsta städer.

Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet framhöll deremot i främsta rummet *Vaxholm* och *Karlskrona*, på hvilka

båda fästningar dock redan betydliga anslag blifvit nedlagda, både till fästning och bestyckning, och sedermera ytterligare *Gotland* och *Norrland*, hvilken sista landsdel jag dock i händelse af sjökrig måste anse minst hotad.

Nu har herr statsrådet behagat säga, att en dylik fråga måste betraktas från en högre ståndpunkt och i stora drag. Men jag vågar påstå, att just ur *denna* höga synpunkt äro Stockholm och Göteborg de viktigaste punkter, som kunna ifrågakomma. Herr statsrådet har visserligen behagat antyda, att det icke är möjligt att försvara allt, ty då försvarar man intet. Ja, det är fullkomligt sant, men emellan att försvara de förnämsta punkterna och att försvara allt, är dock en stor skilnad. Hvad beträffar småstäderna, är det ganska riktigt, såsom sades, att statens medel icke räcka till att förse dem alla med försvarskrafter, utan att vi i afseende på dem äro hänvisade till hvad som på frivillighetens väg möjligen kan uträttas. Men då tillåter jag mig att uttrycka min förvåning öfver, att man gjort så litet för att uppmuntra landstormen, som just utgör den del af armén, hvilken skall lemna ortförsvaret.

Det är dessa anmärkningar jag tillåter mig framställa i förhoppning att herr chefen för landtförsvarsdepartementet skall lemna ytterligare upplysningar angående användandet af de tio millioner, som skulle åtgå till neutralitetsrustningar.

Herr Stjernspetz: Jag ber i allo få instämma i herr statsrådet och chefens för landtförsvarsdepartementet skildring om huru försvarslöst vårt land är i händelse af krig. Alla dess kuststäder med dervarande varuupplag, handelsfartyg m. m. ligga fullständigt blottade för fienden, och huru mycket vi än öka vårt *landtförsvar*, blifver denna försvarslöshet ändå lika stor, så länge fienden är obestridd herre öfver sjön.

Det enda möjliga att skydda detta och hindra eller fördröja en landstigning är att vi skaffa oss dugliga *krigsfartyg*. Det är nog riktigt, att en eller annan punkt bör befästas och i det afseendet vore det nog fördelaktigt om en punkt på vestkusten blefve befästad icke blott för att skydda Göteborg, utan äfven för att gifva våra krigsfartyg tillfälle att vid behof finna en tillflyktsort bakom en fast punkt. Men annars är det för kostsamt och skulle icke heller leda till målet, om man skulle tänka på att befästa ett stort antal platser vid våra kuster. I stället för en mängd sådana platser är tydligen vida bättre, om man skaffar sig befästningar, som äro rörliga och således kunna flyttas, hvarigenom de kunna samlas och användas mot fienden vid de platser, som under ett krig kan blifva behöfligt, och våra krigsfartyg med sina minbåtar utgöra just sådana rörliga befästningar.

Att tänka sig att våra städer skulle kunna försvara sig på frivillighetens väg är alldeles orimligt, det lär oss krigshistorien. Det fins intet enda exempel i krigshistorien, som icke visar, att de fientliga krigsfartygen med sina grofva skeppskanoner, som äro så oerhördt öfverlägsna de små fältkanoner som en landtarmé möjligen kan vid stranden uppställa, hafva *sopat bort* de landtrupper, som

Angående
ifrågasatta
åtgärder för
Göteborgs
befästning
m. m.

(Forts.)

Angående ifrågasatta åtgärder för Göteborgs befästande m. m. (Forts.)

velat söka hindra landstigningen. Ännu omöjligare vore det för de frivilliga att med sina gevär kunna göra det minsta motstånd äfven mot fiendens allra minsta kanonbåtar. Då herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet vid denna frågas behandling berört frågan om vårt försvar i dess helhet, har jag derfor nu vågat fästa hans och kammarens uppmärksamhet på vigten och nödvändigheten att egna mer omsorg åt flottan, ty utan en kraftig sådan kunna vi icke försvara något, lika litet som vi kunna göra motstånd mot en så betydande armé, som Ryssland eller hvilket annat större land som helst kan öfverföra hit.

Med detta har jag dock ingalunda velat förneka, att icke landtförsvaret behöfver ordnas på bättre grunder, men om det är fråga om att öka utgifterna för vårt försvar i dess helhet, är det tydligen lönlöst att lägga detta till landtförsvaret, utan bör ökningen endast komma sjöförsvaret till godo. Jag har i öfrigt intet yrkande att göra.

Härmed förklarades öfverläggningen i detta ämne slutad; och föredrogs derefter

Punkten 20,

som bifölls.

§ 7.

Herr statsrådet m. m. friherre *H. Palmstierna* aflemnade följande Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen, nemligen:

- 1:o) med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete;
- 2:o) med förslag till lag om sjukkassor;
- 3:o) angående anvisande af medel till en riksförsäkringsanstalt och till sjukkasseväsandets befrämjande;
- 4:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt affidne f. d. landshöfdingen *H. G. W. Gyllenrams* dotter *Beata Lovisa Gustafva Gyllenram*;
- 5:o) angående pension åt föreståndaren för landbruksinstitutet vid *Ultuna F. G. Norström* och föreståndaren för institutets agrikulturkemiska försöksanstalt m. m. *H. A. von Post*; samt
- 6:o) angående låneunderstöd för anläggning af jernväg mellan *Hernösand* och *Sollefteå*.

De aflemnade kongl. propositionerna bordlades.

§ 8.

Härefter fortsattes föredragningen om statsutskottets utlåtande n:o 5, dervid i ordningen först förekom

Punkten 21.

*Angående
anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.*

Med tillstyrkande af hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit, hemstälde utskottet i denna punkt, att Riksdagen måtte för anskaffning af fästningsartillerimateriel på extra stat för år 1892 anvisa 1,100,000 kronor och deraf anslå till bestyckning å Karlsborg 189,000 kronor, å Vaxholm-Oskar-Fredriksborg 900,000 kronor och å Oskars-Värns-
linierna 11,000 kronor.

I en vid punkten fogad reservation hade deremot af herrar *Sven Nilsson, O. Jonsson* i Hof, *Lasse Jönsson, A. Persson* i Mörarp, *P. Andersson* i Högkil, *Gunnar Eriksson, P. Ersson* i Vestlandaholm, *I. Lyttkens, C. Persson* i Stallerhult och *A. G. Gyllensvärd* yrkats, att utskottet måtte hemställa, att Riksdagen må för anskaffning af fästningsartillerimateriel på extra stat för år 1892 anvisa ett belopp af 400,000 kronor.

Sedan utskottets hemställan upplästs, anförde:

Herr *Sven Nilsson*: Jag skall be att få yttra några ord, oaktadt det väl icke lönar mödan synnerligen mycket att tala för sparsamhet å fjerde hufvudtiteln, efter den utgång beslutet fick på den första och nästföljande punkterna. Man har talat om att sparsamhetsvännerna i kammaren skulle vara mycket talrika, men när det gäller, så försvinna de. Men detta oaktadt kan jag icke hjälpa, att jag vidhåller det uttalande och de motiv, som jag framhöll vid behandlingen af första punkten, och jag kan därför icke annat än yrka bifall till reservanternas förslag. Ett särskildt skäl för detta yrkande ligger deri, att, när man under sista treårsperioden höjt statsutgifterna med 11,504,000 kronor, så hade jag trott att man kunde upphöra med höjningar under denna perioden. Jag anser heller icke rätt att, när dessa millioner äro sådana medel, som utgått ur det fattiga folkets kassa, de då skola användas till sådana ändamål, som till anskaffande af kanoner och byggnad af befästningar m. m.

Häruti instämde herrar *Nilsson* i Skärhus, *Gunnar Eriksson, Nordin, Bülow, G. Ericsson* från Stockholm, *J. Johansson* från Stockholm, *Jonsson* i Hof, *Berg* från Stockholm, *Wavrinsky, Fjällbäck, Jansson* i Saxhyttan, *Ersson* i Vestlandaholm och *Truedsson*.

Härefter lemnades ordet till

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre *Palmstierna*, som yttrade: Jag skall försöka att bemöta reservanternas yrkande, men ber först att ett ögonblick få besvara den siste talaren, som framförde deras sak. Jag skall börja med hans sista ord, nemligen att han icke ansåg rätt att till vårt försvar använda dessa medel, som de fattigare klasserna hafva lemnat. Jag skulle kunna fråga honom hvad han anser det vara rätt att använda dessa

*Angående
anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.*

(Forts.)

medel till. Men det är icke fråga om det; — derom hafva vi icke att tvista. Frågan är: hvad behöfva vi försvara eller icke försvara och hvad behöfva vi till vårt försvar? I Kongl. Maj:ts framställning framhålles, att sedan många år tillbaka varit behof af fästningsartilleri-materiel på de tre ställena Oskars-Värnslinierna, Karlsborg och Vaxholm—Oskar-Fredriksborg. — Det står på sid. 23. — Behofvet är beräknadt till sex millioner, och då omkring två millioner beviljats, återstå således fyra. Om nu endast 400,000 kronor beviljades, såsom reservanterna föreslagit, är det gifvet, att 11,000 kronor skulle gå till komplettering af Oskars-Värnslinierna; och då vid Karlsborg fattas mer än två och en half millioner, är det temligen gifvet, att man icke kan draga af på de 189,000 kronor, som Kongl. Maj:t ifrågasatt för Karlsborg, i synnerhet som jag har förhoppning om att vi nästa år skola kunna få upp några kanoner på Vaberget. Då skulle återstå för Vaxholm—Oskar-Fredriksborg 200,000 kronor. Det är begärdt i år 900,000 kronor; det vore således en afprutning på 700,000 kronor. Det är ganska betydligt, och när man ser, att det nu fattas en och en half million, skulle det med 200,000 kronor om året åtgå sju år, innan man finge fästningen bestyckad enligt 1878 års förslag, det vill säga att det skulle gå åt tjugu år efter det förslagets tillkomst, innan denna fästning blefve färdig, och vi voro då framme vid 1898. Jag tror icke att detta skulle låta försvara sig. Jag vill nu i parentes nämna att af de 800,000 kronor, som beviljades förra året, ungefär hälften blifvit upparbetad, så att vi inom ett par månader få 28 st. 16 och 12 cm. haubitser och kanoner till stor del med tillhörande lavettage och projektiler. För det öfriga af summan skulle dels dessa kompletteras och dessutom anskaffas några snabbskjutande kanoner och 4 st. 24 cm. haubitser. För de 900,000 kronorna till Vaxholm—Oskar-Fredriksborg, men hvilket belopp reservanterna vilja hafva nedsatt till 200,000 kronor, skulle anskaffas ytterligare 6 st. 24 cm. haubitser å 70,000 kronor pr styck och 3 st. 16 cm. pansarbrytande kanoner å 50,000 kronor samt några och tjugu snabbskjutande pjäser å 15,000 kronor, allt med tillhörande lavettage och projektiler m. m. Jag föreställer mig, att hela denna militära fråga icke gerna kan rubriceras under militärlyx eller anfallskrig, utan är endast en ren försvarsfråga, och det synes mig, som om alla borde vara intresserade häraf, då det finnes tillgängliga medel. I följd gjorde jag en framställning om huru det såg ut vid Vaxholms fästning. Der finnas ganska många större kanoner, eller cirka 290, men af dessa äro icke mindre än 208 framladdningskanoner och af dessa åter äro 60 å 70 stycken ungefär 60 år gamla. Det kan icke hjälpas att artilleri-materielen går framåt och kostar pengar. Vid Karlsborg tror jag icke heller man kan påstå att det finnes tillräcklig bestyckning. Jag vill icke trötta kammaren med att här ännu en gång framdraga de stora summor på tiotals och många tiotals millioner, som länder af ungefär samma storlek som Sverige anse sig tvungna att offra till fosterlandets försvar. Jag får blott på det lifligaste förorda Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Mankell: Den missriktning i afseende på fördelningen af neutralitetsmedlen, som jag trott mig finna, och hvilken icke blifvit

förklarad af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, ^{Angående anslag till fästningsartilleriemateriel.} synes äfven förefinnas i fördelningen af bestyckningen till fästningarna, sådan densamma sker enligt 1878 års bestyckningsplan. Ty när man der hade 6 millioner, som skulle fördelas, så bestämdes att deraf till Karlsborg skulle utgå icke mindre än 3,618,000 kronor, men deremot endast 2,071,000 kronor till skyddandet af Stockholm åt sjösidan och 261,000 kronor till Karlskronas skyddande åt landsidan. Af förstnämnda summa hafva redan beviljats till Karlsborg 1,025,000 kronor, till Vaxholm—Oskar-Fredriksborg 600,000 kronor och till Karlskrona 250,000 kronor. Häraf framgår, att den fästning, som i sista rummet skulle komma in fråga att uppnås af en fiende, hvilken ville kränka vår neutralitet, nemligen Karlsborg, har fått det mesta. Med anledning deraf hemställer jag, om en sådan fördelning af bestyckningen — när man talar så mycket om skyddandet af neutraliteten — kan vara lämplig.

Vidare ber jag att få nämna, hvad jag föregående riksdagar i Första Kammaren framhållit, att man icke skall tro det våra fästningar sakna bestyckning. Ty innan nyssnämnda bestyckningsplan uppgjordes och tillämpades, fans på dem en ganska talrik bestyckning af äldre artilleriemateriel, hvilken, äfven om den är något föråldrad, dock ännu är fullt brukbar, åtminstone för vissa delar af fästningsförsvaret. För att upprätthålla neutraliteten finnes sålunda ingen trängande nödvändighet att skynda på med anskaffandet af ny bestyckning. Och en uppenbar dikt är, hvad man vid föregående riksdag sökt utsprida, nemligen att våra fästningar ej skulle hafva annan bestyckning, än den enligt 1878 års plan hittills anskaffade. Dessutom vill jag erinra, att herr generalfälttygmästaren i följ icke begärde mer än 400,000 kronor. Men det oaktadt äskade Kongl. Maj:t då 1,200,000 kronor, hvilket Första Kammarens ledamöter i statsutskottet nedprutade till 800,000 kronor och denna kammarens ledamöter till 400,000 kronor. Emellertid gingo de 800,000 kronorna segrande igenom vid den gemensamma voteringen, om än med knapp röstpluralitet. Vid sådant förhållande hafva emellertid statsutskottsledamöterna från denna kammare handlat i full konsekvens, då de tillstyrkt att anslaget i år skulle bestämmas till 400,000 kronor. Då den summan för sig såsom stöd har generalfälttygmästarens uppfattning, då Karlsborg och Karlskrona (åt landsidan) icke för ögonblicket torde behöfva ytterligare bestyckning, då åtskilliga anslag till bestyckning föreligga på femte hufvudtiteln, samt då detta anslag utan fara synes kunna fördelas på en tid af flera år, så anser jag att blott 400,000 kronor nu böra beviljas.

Herr Sven Nilsson: Då jag yttrade mig sist, vågade jag uttala den från min synpunkt sedt rätta satsen, att det icke vore riktigt att använda medel, som uttagits företrädesvis från det fattiga folket, till sådana ändamål som nu äro i fråga. Jag fick då från statsrådsbanken den frågan: »till hvilket ändamål skall man då använda dessa medel?» Den frågan är mycket lätt att besvara. Dessa medel borde användas så att *de*, som betalat skatten, deraf få lindring på andra håll, så att de icke blifva oskäligt högt betungade. Om man hade gått den

*Angående
anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.*
(Forts.)

vägen och för öfrigt visat tillmötesgående i andra afseenden mot dem, som tryckas af skatterna, så anser jag att man handlat klokt och riktigt. Jag tror dessutom för min del att, om man vill fortsätta på detta sätt med höga anslag på fjerde och femte hufvudtitlarne — såväl som på andra hufvudtitlar — det är riktigare att för dessa ändamål lägga beskattningen på de sambällsklasser, som bäst tåla densamma, och icke som nu lägga nästan hela bördan af så väl det lefvande som döda försvaret på de fattigaste klasserna af vårt folk.

Herr Bülow: Så som diskussionen är förd här i dag, synnerligast af våra herrar militärer, kan man icke få annat intryck än att, då Kongl. Maj:t försäkrat oss att vi hafva fred utåt, vilja dessa herrar militärer ha krig inåt. De hafva riktigt trumfat på stora militära anslag både på annat sätt och i försvarsföreningar, der man till och med hetsar fruar och skolpojkar på landets representanter för att verka för högre anslag. Men man har icke kunnat komma under fund med hvad slags försvar man egentligen vill hafva och har icke heller sett hvar man vill stanna, utan det är endast ett fortgående och en ökning. Man klandrar fanatismen på politikens och religionens områden, men man klandrar icke fanatismen på det militära området. En sådan finnes dock verkligen i vårt land. Här har t. ex. Kongl. Maj:t begärt 400,000 kronor i ett fall; men Första Kammaren, ej nöjd med Kongl. Maj:ts anspråk, har till och med höjt summan till 800,000 kronor. Det är allt jemt dessa öfverdrifter, som det bör vara nödvändigt för Andra Kammaren att stå emot. Så kommer en militär här och talar om nödvändigheten att ändå mera försvaras, än hvad Kongl. Maj:t antydt. Der behöfvas försvarsåtgärder för skyddandet af vestkusten och af Göteborg. Och enligt ett yttrande i hans anförande skulle man tro att det vore nödvändigt att man hade kanoner rundt om våra kuster. På det sättet skulle både stora och små städer och väl hvarje plats skyddas, så att Göteborg skulle få skydd för sin sill, Malmö för sitt smör och sin ost, o. s. v. Jag hade dock trott att man väl kunde lyssna till hvad svenska folket talar och tänker, och då skulle man, oaktadt fanatismen å det militära hållet, få höra den allmänna meningen, att i fråga om de militära fordringarna skall man stanna här, men i stället laga att det försvar man har blir bättre ordnad men icke dyrare. — Jag instämmer i reservanternas yrkande.

Herr Bratt: Jag uppkallades af ett yttrande, som faldes af talaren på stockholmsbänken. Han förklarade som ett bland motiven för sitt yrkande om afslag å Kongl. Maj:ts proposition i denna del, att vi icke skulle tro att bestyckningen å våra fästningar »verkligen vore så dålig,» ty, sade han, »vi hafva ganska mycken äldre materiel, som ännu är fullkomligt användbar.» — Ja, denne talare har ju sjelf varit militär, och att han ännu har intresse för militära angelägenheter, derpå ha vi i dag sannerligen fått flerfaldiga bevis, om också hans militära intressen synas gå i en riktning, som förefaller temligen märkvärdig. Men då han nu påstår, att den äldre artillerimaterielen »är fullkomligt användbar,» så tillåter jag mig att

bestämdt protestera. Jag behöfver väl icke erinra honom — ty så mycket minnes han nog sjelf af artillerilärans elementer — att verkningsförmågan hos en kanon bestämmes af de tre gifna faktorerna *skottvidd, träffsäkerhet* och *förstörelsekraft*. Om jag nu upp-lyser honom, att de moderna artilleripjeserna hafva mångdubbelt större skottvidd än de äldre; att de förras träffsäkerhet på de långa hållen är vida bättre än de senares på jemförelsevis korta håll; att slutligen de förras projektiler utveckla en förstörelsekraft, som väl kan sägas vara hundrafalt större än de senares; så kan han lätt tänka sig gången och resultatet af striden mellan en fästning, bestyckad med *gamla* pjeser, och en anfallande fiende, försedd med *nya*. Den striden aflöper så, att den anfallande lägger sig på ett afstånd af 3 till 4 tusen meter, dit den försvarandes kanoner alls icke nå, och derifrån skjuter han fästningen »sönder och samman.» Så ställer sig förhållandet, om vi begagna gammal artillerimateriel emot en fiende, som kommer med ny och tidsenlig sådan.

Angående
anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.
(Forts.)

Hvad sjelfva saken i öfrigt beträffar, vill jag erinra, att här gäller frågan bland annat att få ett försvar af inloppet till Sveriges hufvudstad och att få ett sådant försvar *effektivt* — men detta kan icke ske utan tidsenliga kanoner. Då således tidsenliga kanoner *behöfvas*, så är det och får det icke *blifva* fråga om, hvarifrån medlen skola tagas. Min ståndpunkt torde vara känd i afseende på statskassans extra tillflöden under de senare åren, att nemligen jag, för min del, hvarken gillat eller varit med om att skapa den källa, hvarur dessa flöden runnit; men det är *nu* icke fråga derom. Vi behöfva dessa kanoner, och hvarifrån vi än skola taga penningar dertill, så anser jag oss vara både moraliskt och, jag höll på att säga, äfven juridiskt skyldiga att anskaffa den artillerimateriel, som är oafvisligen nödvändig för försvaret af vår hufvudstad.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Hedin: Herr talman! Jag skall med nöje försöka lemna ett litet bidrag till svar på den fråga, som för en stund sedan framställdes af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, när han yttrade: Om icke de penningar, som tagits ut genom skatt på den fattiges dagliga bröd, få användas till kanoner, »hvad skola de då användas till?» En ärad ledamot, som nyss satte sig, tycktes dela hans mening. Jag beklagar, att två så lojala män som herr chefen för landtförsvarsdepartementet och den siste talaren tyckas ha alldeles glömt bort den evigt minnesvärda dag, då hans maj:t Konung Oscar II höll sitt namnkunniga diktamen till statsrådsprotokollet, der det beskrifves hvad dessa penningar borde användas till. Hade desse herrar kommit i håg detta, så hade de icke behöft framställa en sådan fråga.

Herr Lyttkens: Herr talman, mine herrar! Då denna fråga förekom i statsutskottet, kunde jag icke annat än erkänna behovet af ny fästningsmateriel, och för att i den frågan komma derhän att något gjordes, framstälde jag ett medlingsförslag mellan Första och Andra Kammarens utskottsledamöters meningar, i det jag yrkade att

Angående
anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.
(Forts.)

ett belopp af 600,000 kronor skulle få användas för detta behof. Förutom det att vi icke ha tillgångar till ett så stort anslag, som Kongl. Maj:t begärt, anser jag äfven af en annan orsak en så stor summa icke kunna beviljas. Vi kunna nemligen icke uppjobba ett så stort belopp inom landet, utan tvingas att taga en stor del af denna materiel, som i landet kan tillverkas, ifrån utlandet, och i det fallet är jag protektionist — fastän jag för öfrigt är frihandlare — att jag helst vill tjena det svenska arbetet och icke i onödan gå till utlandet för att fylla våra behof af det, som vi sjelfva kunna tillverka. Mitt förslag om anslaget bestämmande till 600,000 kronor vann emellertid icke bifall från någondera sidan, och jag förklarade då, att jag, hellre än att rösta med Första Kammarens ledamöter, släppte mitt förslag och följde med de öfriga utskottsledamöterna från denna kammare, som ville nedsätta beloppet till 400,000 kronor.

När man ser, huru denna hufvudtitel växer år efter år, så frågar man sig med häpnad: hvar skall detta stanna, och hur mycket skall hädanefter åtgå till dessa militära behof? Och vi höra här i kammaren, att det icke är fråga om *hvar* vi skola taga dessa pengar ifrån, utan vi få taga dem hvar och huru som helst. Man hör så väl här som från de kringresande herrar försvarsvännerna, som jag vill kalla »försvars-attachéer» — jag hoppas att ingen af desse herrar skall finna sig sårad af detta uttryck — »att vi äro alldeles försvarslösa, att vår armé icke duger någonting till». Kan det vara rätt att öfverallt proklamera sådana åsigter och predika sådana läror? Jag minnes väl, huru jag en gång här i kammaren fick en sträng tillrättavisning af en högt aktad militär för det jag vågade tala om att våra dåvarande gevär vore olämpliga och odugliga; och förebräddes jag därför, att jag ville »rubba det förtroende, som armén hade till sina vapen». Denna förebräelse var må hända riktig. Ty hvad skall truppen tänka, om den beröfvas tilliten till sina vapen, om den får höra predikas, att dessa vapen icke duga till någonting? Men hvad skall nu så väl befälet som truppen och svenska folket tänka, när de ständigt höra, att hela vår armé är alldeles olämplig och oduglig och att vi äro totalt försvarslösa, och hvad förtroende skall armén hafva till sig sjelf och till sin kraft och duglighet, när de ständigt och jemt och öfverallt höra sådana åsigter framställas? När man dertill ser, huru stor ökning som uppkommit på fjerde hufvudtiteln och tänker, att vi med alla dessa millioner ändock äro alldeles försvarslösa, då framstår den frågan: hur mycket fordras det då för vårt försvar? Man må icke förundra sig öfver att under sådana förhållanden oro skall uppstå bland folket och att många skola tänka: hellre än att vi skola stanna i ett land, der vi, oaktadt alla dessa millioner, ändock äro totalt försvarslösa, hellre må vi tänka på att skaffa oss ett annat fädernesland. Och det är en sådan tanke, som kanske icke så litet medverkat till den allt mer och mer tilltagande emigrationen.

Jag begagnar mig af tillfället att säga ännu ett ord, ehuru jag villigt erkänner, att det icke står i något direkt förhållande till den föredragna punkten. När någon vågar uppträda mot dessa »försvars-attachéer», så beskylls han för illvilja och stämplas han som foster-

landsförrådare. Jag får säga, att jag finner det icke lämpligt att sprida sådan oro bland folket, som nu en tid egt rum. Det är väl möjligt, att vi icke äro så rustade som vi med bättre hushållning med medlen kunde vara. Men icke äro vi alldeles försvarslösa, och icke saknas hvarken häg eller vilja att försvara ett älskadt fosterland, och icke gagnar man saken genom öfverdrifna skildringar om det bristfälliga i vårt försvar eller genom för stora pretentioner på vår förmåga att skaffa mera medel till militära behof.

Det anslag, som nu är i fråga, öfverskrider en vis måtta. Vi hörde nyss från statsrådsbanken att af de 800,000 kronor, som anslagos i fjol, ännu hälften fins obegagnad. Skola vi i år taga ytterligare 1,200,000 kronor, så lära vi icke kunna inom landet upparbeta anslaget på länge.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservanternas förslag, att anslaget måtte bestämmas till blott 400,000 kronor, oaktadt jag vet och medger, att det är nödigt att vi få våra fästningar tidsenligt bestyckade. Men detta är dock icke så brådt om, att vi icke mycket väl kunna fördela anslagsbehofvet på några år.

Herr vice talmannen Danielson: Herr talman, mine herrar! Som herrarne torde veta, har jag icke deltagit i behandlingen af denna hufvudtitel inom utskottet. Men jag får säga, att äfven jag har mina betänkligheter att år efter år höja hufvudtiteln så betydligt. Om man ser på hufvudtiteln, sådan den i år framlagda statsverkspropositionen visar den, så skulle den komma att ökas med 911,800 kronor, och det är sannerligen icke obetydligt, om man tager i betraktande att just i fjol en betydande ökning, särskildt på detta anslag, tillkom. I fjol hade generalfälttygmästaren till anskaffande af ny fästningsmateriel begärt 400,000 kronor, men Kongl. Maj:t 1,200,000 kronor. Vi veta också, att i denna kammare blef beslutet ett anslag på 400,000 kronor, men i Första Kammaren 800,000 kronor, och i gemensam votering fick man upp det till 800,000 kronor. När jag nu ser att hufvudtiteln ökas på detta sätt, så finner jag det högst betänkligt. Jag tror därför, att man kan gå en medelväg, och jag beklagar verkligen, att icke herr Lyttkens vidbällit sitt förslag, nemligen att man skulle stanna vid 600,000 kronor. Jag tror verkligen, att om vi nu i denna kammare besluta ett anslag på blott 400,000 kronor, så går det i år som det gick i fjol, att vi förlora alltsammans. Det är därför, så vidt jag kan se, ingenting annat att göra, om man nemligen vill handla så klokt som möjligt, än att försöka få ett medlingsförslag. Jag har därför tänkt mig ett anslag på 600,000 kronor. Då skulle Karlsborg få såsom vanligt 100,000 kronor och Oscars-Värnslinierna 11,000 kronor, som återstå; och då nu Vaxholm—Oscar-Fredriksborg beräknats bli färdigt med 1,471,000 kronor, så skulle man väl kunna fördela det beloppet på tre år, hvarefter man skulle få full bestyckning der. Jag tycker därför, att man borde här försöka enas om ett anslag på 600,000 kronor, deraf skulle anvisas till Karlsborg 100,000 kronor, till Oscars-Värnslinierna de 11,000 kronor, som ännu fattas, och till Vaxholm—Oscar-Fredriks-

Angående
anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.

(Forts.)

borg 489,000 kronor, således tillsammans 600,000 kronor. Jag förmodar att chefen för landtförsvarsdepartementet skulle vara belåten med det, ty jag tror att det är temligen tillfredsställande.

Jag har velat, till den kraft och verkan det hafva kan, framställa detta yrkande, och tror, som sagdt, att om vi sätta frågan på sin spets, så går det i år som i fjol, nemligen att vi förlora allt. Man har visserligen sett sparsamhetskänslan ännu framträda här i kammaren, men man har också sett en viss rigtning af »försvarsrörelse»; och om man väger det ena mot det andra, så blir kanske följden den, att om vi besluta 400,000 kronor, så gå kanske i gemensam votering alla 1,100,000.

Jag tror att vi få vara betänksamma litet hvar och göra det bästa att spara, på samma gång vi värna om vårt land så godt vi förmå, med icke allt för stora språng i beloppen.

Jag anhåller, herr talman, om proposition på detta mitt yrkande.

Herrar *Månsson, Eliasson, Pehrsson* i Norrsund och *Janson* i Carlshed förenade sig med herr vice talmannen.

Herr Mankell: En ärad talare på göteborgsbanken försökte göra troligt, att jag skulle hafva yttrat, det våra fästningar skulle kunna försvaras med den äldre artillerimaterielen. Jag beklagar, att han i så fall antingen hört illa eller också origtigt uppfattat mitt yttrande. Jag sade nemligen, att den äldre materielen skulle kunna användas vid vissa delar af fästningsförsvaret — och jag står dervid. Jag har sjelf såsom statsrevisor besökt de flesta af våra fästningar, icke en utan flere gånger, och sist för ej så många år sedan. Och så pass mycket militär är jag ännu, att jag kan bedöma, det den äldre materielen mycket väl kan användas, hvarför jag också kan intyga rigtigheten af hvad jag nyss yttrade. Emellertid har jag aldrig förnekat, att vi ej småningom böra skaffa oss den nyaste och bästa materielen; men hvad jag yttrade var, att anslaget dertill skulle kunna fördelas på flera år. Jag nämnde nyss, att, utom dessa anslag på fjerde hufvudtiteln, för det ifrågavarande ändamålet äfven begärts sådana på den femte. På den förra hufvudtiteln hafva nemligen äskats 1,100,000 kronor och på den senare: till Kungsholmens fästnings bestyckning 459,600 samt till bestyckning för fasta minförsvaret vid Södertelge 44,500 kronor. Således endast för flottans räkning anslag på öfver 500,000 kronor. Tillsammans hafva alltså för nyssnämnda ändamål fordrats icke mindre än 1,604,100 kronor. Vid sådant förhållande har jag ansett olämpligt att på en gång bevilja hela det af Kongl. Maj:t begärda beloppet och klokare att fördela detsamma på några år.

Jag yrkar fortfarande bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr Bratt: Jag ber få nämna, att jag verkligen icke hörde herr Mankell säga, att det endast var vid *vissa delar* af fästningsförsvaret, som den äldre artillerimaterielen kunde användas. Hade han det yttrandet, hvilket jag naturligtvis icke bestrider, då han

derom upplyser, hjälper detta dock ej mycket saken och är i hvarje fall icke tillämpligt *här*, der frågan gäller en *sjöfästning*. En sådan kräfvär i regeln på *hvarje* punkt en fullkraftig artillerimateriel. Jag vill dessutom fästa hans uppmärksamhet på, att i Kongl. Maj:ts proposition talas bland annat om behofvet af *pansarbrytande* kanoner för Vaxholm-Oscar-Fredriksborg, och han vill väl icke påstå, att äfven sådana finnas bland de äldre pjeserna.

*Angående
anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.*
(Forts.)

Herr Lasse Jönsson: Det är visserligen sant, som en föregående talare sagt, att de ifrågavarande befästningarna äro sjöfästningar, men anslaget gäller ju äfven en landfästning, nemligen Karlsborg.

Det är icke möjligt att fortsätta med beviljande af dessa år efter år återkommande framställningar om stora anslag, hvilka gå igenom på grund af en liten öfvervigt i de gemensamma voterarna. Vi få därför söka hålla oss till den af reservanternas föreslagna lägre summan, hvilken i alla fall är ganska hög, jemförd med den, som förut för samma ändamål beviljats. Tänka vi oss tillbaka till år 1885, då en allmän upplysning lemnades och beräkningar afgäfvos rörande nödvändigheten af dessa fästningars bestyckning samt om tiden därför, så beräknades då, att härför skulle behövas under en viss tid 100,000 kronor om året. Men då förklarade statsutskottet och äfven Riksdagen, att det var alldeles tillräckligt att för det ifrågavarande ändamålet bevilja ett anslag af 50,000 kronor om året. Detta följdes flera år, och samma uttalande borde äfven nu vara tillämpligt. Det sades då, att eftersom och så länge Karlsborgs fästning ännu icke var färdig att hindra fiendens anfall, behöfde man heller icke anstränga sig så häftigt med att få bestyckningen så stor. Nu har det också i den kongl. propositionen blifvit upplyst, att den materiel, som anskaffats till Karlsborgs bestyckning, har transporterats till andra fästningar. Följaktligen har Kongl. Maj:t härigenom visat sig anse det icke vara så behöfligt att nu bestycka Karlsborg ytterligare på någon tid. Om man därför vill gå lugnt och säkert till väga, tror jag man bör hålla sig till hvad reservanternas i detta fall föreslagit, nemligen att det begärda anslaget nedsattes till 400,000 kronor, till hvilket förslag jag alltså yrkar bifall.

Herr *Erickson* i Bjersby instämde häruti.

Herr Andersson i Högkil: Då jag varit en af de nio ledamöter från denna kammare, som inom statsutskottet yrkat det föreliggande anslagens bestämmande till 400,000 kronor, vill jag nu blott tillkännagifva, att jag fortfarande vidhåller detta mitt yrkande. Det förefaller mig, som om man från ett visst håll ville gå för fort, då det är fråga om att öka statsutgifterna. Det tyckes till och med i den vägen gå så fort, att jag befarar, det landet i öfrigt skall få svårt att följa med. Ser man tillbaka på förra riksdagsperioden och tänker på alla de nya och ökade statsutgifter, den medförde, och hvilka öfver allt i landet framkallade oro och bekymmer, manar detta verkligen nu till försigtighet. På grund häraf vill jag, som sagt, fortfarande yrka bifall till reservanternas förslag.

Angående
anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel

(Forts.)

Chefen för landförsvardepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Jag skall icke länge upptaga kammarens tid och ber blott få lemna en upplysning beträffande ett yttrande, som fäldes af en föregående talare, hvilken antog, att vi skulle behöfva anskaffa den ifrågavarande materielen från utlandet, samt äfven antydde, att det icke var så brådskande med anskaffningen, enär af den materiel, till hvilken anslag lemnades i fjol, endast hälften vore färdig. Jag vill i detta fall påminna derom, att det anslag, 800,000 kronor, som då lemnades, gälde innevarande år, och under sådana omständigheter är det ju ganska raskt använt. I öfrigt vill jag nämna, att i den kalkyl, jag gjort beträffande anskaffningen, afsetts, att all sådan skulle effektueras inom landet.

Herr Sven Nilsson: Då vice talmannen framställt ett medlingsförslag, uti hvilket en stor del af kammarens ledamöter instämt, torde det vara ännu mera klart, huru denna fråga här kommer att afgöras. För egen del får jag dock förklara, att jag icke kan vara med om detta medlingsförslag, ty om det än skulle accepteras af kamrarne eller hafva någon utsigt till framgång, borde det äfven hafva kunnat accepteras i statsutskottet af dervarande ledamöter från Första Kammarne, hvilket likväl icke var händelsen, ty der afvisades det från den sidan enhälligt. Jag föreställer mig att, om man ställer frågan på sin spets, och de föreslagna beloppen, 400,000 kronor eller 600,000 kronor, mot hvarandra, resultatet skall blifva lika gynnsamt för det förra som för det senare beloppet. För min del håller jag på det förra beloppet, därför att det i fjol föreslogs af statsutskottet, samt denna kammare äfven då stälde sig på samma ståndpunkt till frågan som utskottet. För öfrigt är jag fullt förvissad derom, att när det nu ifrågavarande anslaget i likhet med åtskilliga andra på fjerde och femte hufvudtitlarne förlidit är höjdes i de gemensamma voteringarna, så var det kanske just de höga anspråk, man härigenom stälde på dessa hufvudtitlar, som hade en icke så liten inverkan på de senaste valen. I så fall skulle man kunna tillämpa ordspråket: »det finnes ingenting ondt, som icke har sitt goda med sig.» Vill Första Kammarne och en minoritet i denna kammare låta vår arbetande befolkning till hufvudsakligaste delen bygga våra fästningar för försvaret, må de då göra det. Jag hoppas i det längsta att Andra Kammarne icke skall beträda en sådan väg.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Det är bra besynnerligt, att hvarje gång det här talas om fjerde och femte hufvudtitlarne, låter det från vissa håll precis som om vi icke hade något försvar. Oaktadt fjerde hufvudtiteln nu går upp till nära 23,000,000 kronor, och nya anslag lemnas på densamma år ifrån år, klagas lika mycket. Här skickas personer land och rike ikring, som predika, att nu står fienden för dörren, och därför skola vi nu lemna allt som begäres till landets försvar. Det går väl an för en person, som sitter med en lön på stat som uppgår till 6 eller 7 tusen kronor om året, att här i kammarne säga, att han icke bryr sig om, hvarifrån penningarna till försvarsväsendet skola tagas. Men om man reser ut i landet, får

man höra hvad folket i landsorten säger härom, och det är något helt annat. Vi måste därför en gång börja att spara samt tänka på, hvarifrån penningarna till detta ändamål skola tagas. För närvarande finnes visserligen icke så litet tillgångar i statskassan. Men, såsom nyss nämndes från stockholmsbanken, har Kongl. Maj:t i sin diktamen till statsrådsprotokollet den 12 oktober 1888 påpekat helt andra ändamål, till hvilka dessa medel hufvudsakligen böra användas, och som kanske vore nyttigare än de ifrågavarande, men detta synes regeringen nu hafva glömt bort.

Jag ber att få yrka bifall till reservanternas förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Bengtsson* i Gullåkra, *Björkman*, *Bruse*, *Olson* i Stensdalen, *Petersson* i Brystorp och *Olsson* i Krykebol.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats: 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till det förslag som innefattades i den af herr Sven Nilsson m. fl. vid punkten fogade reservation; och 3:o) bifall till det af herr vice talmannen under öfverläggningen framställda förslag. Herr talmannen upptog hvar och ett af dessa yrkanden till proposition i nu nämnda ordning och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till reservanternas förslag. Votering begärdes. I anledning häraf upptog herr talmannen, i och för bestämmande af kontrapositionen, ånyo de återstående yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till utskottets hemställan nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den som till kontraposition i hufvudvoteringen om 21 punkten i statsutskottets utlåtande n:o 5 antager yrkandet om bifall till utskottets hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det af herr vice talmannen under öfverläggningen framställda yrkandet.

I denna votering röstade 125 ledamöter ja och 78 nej; och erhöll alltså propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i 21:sta punkten af utlåtandet n:o 5, bifaller hvad herr S. Nilsson m. fl. hemställt i deras vid denna punkt afgifna reservation, röstar

Ja;

Andra Kammarens Protokoll 1891. N:o 8.

*Angående
anslag till
fästnings-
artilleri-
materiel.
(Forts.)*

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Hufvudvoteringen utföll med 157 ja mot 50 nej, hvadan beslut fattats i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Den vidare föredragningen af föreliggande utlåtande uppsköts till kl. 7 e. m., då kammarens ledamöter genom inom föreskrifven tid utfärdadt anslag kallats att åter sammanträda.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,47 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Rättelse

till Andra Kammarens protokoll den 18 februari 1891. (N:o 6)

sid. 18 ofvanför raden 3 nedifrån införes följande:

2—8 punkterna.

Biföllos.
